

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اصول و روشهای برنامه ریزی ناحیه ای (رشته جغرافیا)

مؤلف : دکتر حسین آسایش

تاریخ چاپ : چاپ دوم خرداد 1376

تهیه کننده : دکتر گیتی صلاحی اصفهانی

1385

2 واحد

رفع اشكال گروهی - 8 ساعت
پیشنیاز درس اصول و روشهای برنامه
ریزی روستایی

کتاب در 7 فصل تدوین شده است :

- فصل اول : آشنایی با تعاریف ، مفاهیم و اصطلاحات برنامه ریزی
- فصل دوم : آشنایی با مفاهیم اصلی ناحیه و منطقه
- فصل سوم : آشنایی با مفاهیم برنامه ریزی ناحیه ای

■ فصل چهارم : سابقه و ضرورت برنامه ریزی در ایران و جهان

■ فصل پنجم : اصول کلی روشها و تکنیکهای برنامه ریزی ناحیه ای

■ فصل ششم : آشنایی با روش تجزیه و تحلیل

■ فصل هفتم : کاربرد روشهای تعیین مکان بهینه – روشهای تعیین مکان بهینه برای بر آوردن نیازهای روستائیان

این کتاب مقدمه ای بر تکنیکهای برنامه ریزی
ناحیه ای است

روشها و تکنیکهای موجود برای تحلیل برنامه ریزی ناحیه ای
را بشکل سیستماتیک ارائه می دهد.

تذکر مهم

به نظر اکثر صاحب نظران ، برنامه ریزی ناحیه ای در عمل
برنامه ریزی منطقه ای است.

در این کتاب مثل اغلب کتابها مفهوم برنامه ریزی ناحیه ای و
منطقه ای یکسان در نظر گرفته شده است.

در این کتاب مراد از واژه "منطقه" و "ناحیه" و
بعضی اصطلاحات بشرح زیر است :

- سطح ملی = سطح کشور
- سطح منطقه = سطح استان
- سطح ناحیه = سطح شهرستان
- سطح محل = سطح بخش و کوچکتر

هدف كلي درس

آشنایی با :

مفاهيم ، نظريه ها ، دیدگاههاي برنامه ريزي ناحیه اي و بيان رابطه بين برنامه ريزي ملي ، ناحیه اي و منطقه اي است و چگونگی مراحل و روش کار تهیه طرحهاي توسعه اي ناحیه را یاد آور مي شود.

فصل اول

مباحث مقدماتی

تعاریف ، مفاهیم و اصطلاحات برنامه ریزی

(الفبای برنامه ریزی)

هدف این فصل

آشنایی با تعاریف صحیح واژه های مورد استفاده در فن برنامه ریزی است.

و سعی شده ارائه مطالب به نحوی باشد که دانشجویان مفاهیم بنیادی برنامه ریزی را دقیقاً درک کنند.

اهداف رفتاري - آموزشي

آشنائي با :

- الفباي برنامه ريزي
- مفاهيم اساسي برنامه ريزي
- اهداف و ضرورت برنامه ريزي
- ارکان برنامه
- اهداف برنامه
- مدلهاي برنامه ريزي
- اصول و ضوابط يك برنامه
- انواع برنامه ريزي
- ارتباط بين جغرافيا و برنامه ريزي

برنامه

فرآیند دارای سلسله مراتب در یک ارگانیزم که نظم و ترادف اجرایی را کنترل کند برنامه نام می گیرد.

برنامه ریزی

پوشش هدایت عقلایی مکانیزم تصمیم گیری در امور توسعه اقتصادی – اجتماعی است.

- برنامه ریزی جریان است
- برنامه ریزی آگاهانه است
- فعالیت‌هایی است که در آینده انجام می شود
- فعالیت‌هایی برنامه ریزی متناسب با اهداف آن تعیین می شود

ضرورت برنامه ریزی

به کمک برنامه ریزی منابع محدود را با نیازها و شرایط جامعه تطبیق می دهیم . بنابراین استفاده از منابع محدود در رابطه با رفاه و آسایش جامعه به نحو احسن ضرورت برنامه ریزی است.

برنامه ریزی به عنوان یک روش

فرآیند برنامه ریزی:

1. مشخص کردن هدفها
2. انتخاب وسایل برای رسیدن به هدفها
3. بکار بردن این وسایل

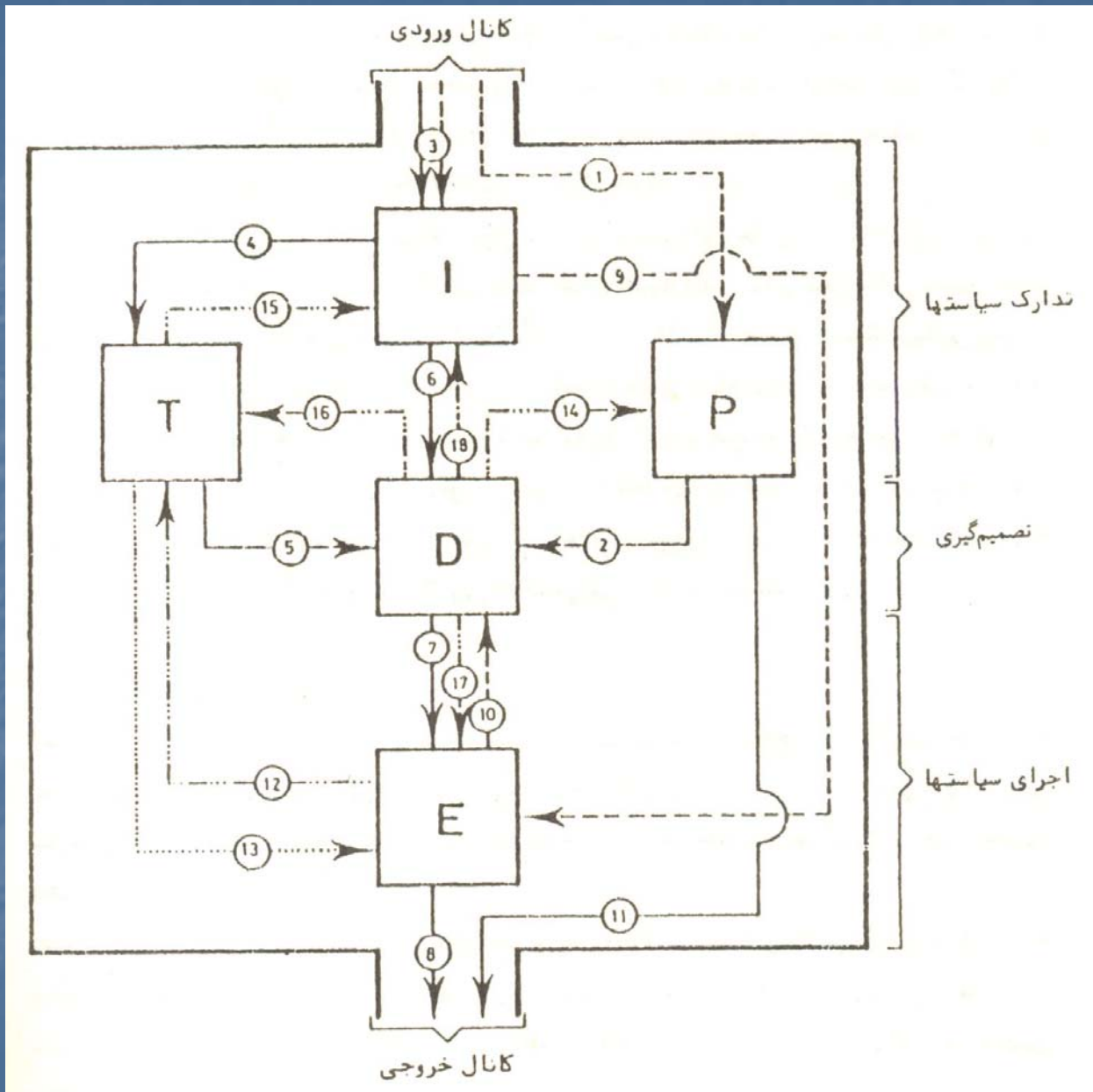
برنامه ریزی به عنوان يك فرآیند

مسئله برنامه ریزی یعنی مسئله تعیین هدفها ، انتخاب ابزارها و بکار بردن این ابزارها ، اصولاً فرآیند برنامه ریزی رسیدن به تصمیم گیری است .

نظام برنامه ریزی

مکانیزم مشارکت نهادها ، دستگاه‌های مختلف دولتی و غیر دولتی در روند تصمیم‌گیری است . سازمان‌های مرتبط با نظام برنامه ریزی :

- سازمان برنامه ریزی
- سازمان تصویب‌کننده برنامه‌ها
- سازمان اجراکننده برنامه
- سازمان نظارت بر اجرای برنامه‌ها

ارکان برنامه

هر برنامه دارای پنج رکن است:

- هدف
- سیاست
- وسایل
- عمل و اجرا
- ارزشیابی

مفاهیم برنامه ریزی

مجموع تعاریف برنامه ریزی در چهار مفهوم زیر مستتر است :

- جریان و مداومت
- ارشاد و هدایت
- دورنگری و هدف گیری
- تفکر و عقلانیت

نظام برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای.

سطح منطقه‌ای	نوع برنامه‌ریزی منطقه‌ای مورد نیاز	محور کار
جهانی	مطالعات فراکشوری به منظور همکاری / هماهنگی منطقه‌ای.	مطالعات در باب رشد اقتصادی، جریان منابع، کیفیت زندگی و مانند آن. توسعه منابع، کشاورزی، صنعت، زیربنا، و غیره به منظور ایجاد وابستگی متقابل بین کشورها و شناسایی منافع اقتصادی، بوم شناختی و منافع دیگر ناشی از همکاری و هماهنگی منطقه‌ای.
ملی	تجزیه و تحلیل ساختار منطقه‌ای و برنامه‌ریزی بین منطقه‌ای.	برنامه‌ریزی و برنامه‌گذاری به منظور کاستن از تفاوت‌های منطقه‌ای از نظر توسعه.
پایین تر از سطح ملی	مطالعات منطقه‌ای، برنامه‌ریزی منطقه‌ای در چارچوب ملی و توسعه منطقه‌ای.	توسعه منابع هر منطقه به منظور اعتلا و بهبود کیفیت زندگی مردم. این امر توسعه محیط زیست را نیز در بر می‌گیرد.
سطح محلی (سطح مناطق کوچک)	مطالعه جمع‌آوری محلی (در سطح مناطق کوچک).	مشارکت همگانی، توسعه اجتماعی، اتکای به خود و توسعه منابع محلی.

استراتژي برنامه

مجموعه خط مشي هاي كلي كه راه رسيدن به هدف هاي
نهايي را مشخص مي سازد استراتژي برنامه است.

سیاستها در برنامه

مجموعه معیارها و تدابیر قانونی ، فنی ، پولی ، مالی و ...
که اتخاذ آنها موجبات تسهیلات لازم جهت تحقق هدف های
برنامه را فراهم می سازد سیاستهای برنامه است.

اهداف برنامه

مجموع خواسته‌های نهایی جامعه ، اعم از اقتصادی ، اجتماعی یا فرهنگی که منبعت از نظام ارزش‌های حاکم بر جامعه است را اهداف برنامه می‌گویند.

هدفهاي كمي و كيفي برنامه

اهداف كمي : جنبه هاي قابل اندازه گيري هر برنامه

اهداف كيفي : جنبه هايي كه موجب تغيير كيفيتها مي شوند.

مدل برنامه ریزی

مدلهای برنامه ریزی ، اساس کمی و تحلیلی اغلب برنامه های توسعه ملی و منطقه ای است.

اولین و مقدماتی ترین مدل برنامه ریزی ، مدل رشد کلی است.

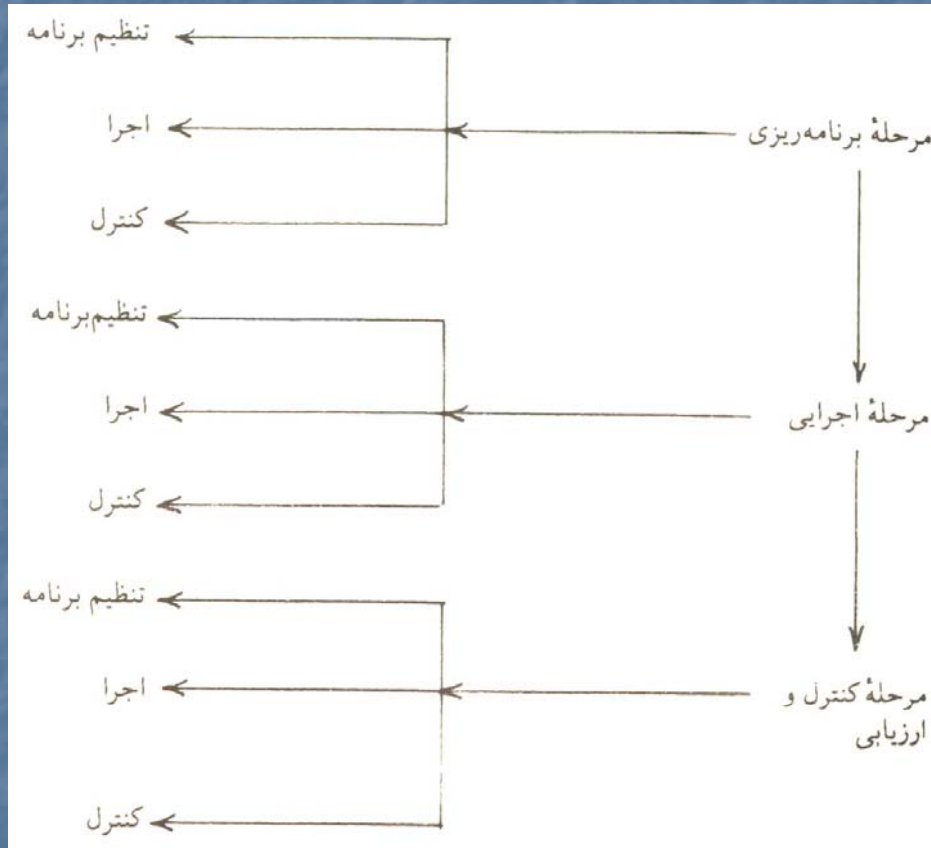
شرایط برنامه ریزی

- فراهم شدن شرایط اجتماعی ، اقتصادی ، سیاسی ، و نهادی
- سریع بودن آهنگ توسعه
- تصمیمات نهایی به عهده تولیدکنندگان

ابعاد برنامه ریزی

- برنامه ریزی اقتصادی
- برنامه ریزی اجتماعی
- برنامه ریزی علمی
- برنامه ریزی فنی
- برنامه ریزی میان بخشی
- برنامه ریزی آمایش سرزمین
- برنامه ریزی نیروی کار
- برنامه ریزی مالی ، اعتباری ، بانکی ، ارزی
- برنامه ریزی صادرات ، واردات ، تقسیم کار بین المللی ، ...

مراحل برنامه ریزی

1. مرحله برنامه ریزی

2. مرحله اجرایی

3. مرحله کنترل و ارزیابی

اصول و ضوابط يك برنامه

- امکان تنظيم برنامه و مفيد بودن آن
- آگاهي از اهداف
- واقعيت گرايي
- ثبات و قابل انعطاف بودن
- تناسب موضوع ، زمان ، مكان
- كارايي برنامه
- كنترل
- هماهنگي برنامه مشخص در محدوده سيستم

انواع و سطوح گوناگون برنامه ریزی

برنامه را می توان بر حسب اهداف ، شرایط موجود در جامعه ، مقاصد برنامه ریزان ، چگونگی اجرا و ... به انواع گوناگون تقسیم کرد.

انواع برنامه ریزی از نظر مدت اجرا

1. برنامه درازمدت
2. برنامه میان مدت
3. برنامه کوتاه مدت

برنامه دراز مدت

طول این برنامه بیش از ده ، پانزده سال می باشد . مسیر کلی در رسیدن به اهداف نهایی جامعه روشن می شود .
دورنمای آینده وضع اقتصادی و اجتماعی را تعیین می کند.

برنامه میان مدت

طول این برنامه 7 – 4 سال می باشد.

ویژگیهای برنامه

- بهره دهی پروژه های صنعتی
- خنثی کردن نوسانات تولیدات کشاورزی ، اقتصادی
- امکان پیش بینی قابل قبول
- تأکید بر بنیادهای آبادانی کشور

برنامه کوتاه مدت

طول برنامه 2 – 1 سال می باشد . چگونگی اجرای سیاست‌های دولت مرکزی مشخص می شود.
این نوع برنامه ها عملی تر و دقیقتر است.

انواع برنامه ریزی از لحاظ وسعت انجام برنامه

1. برنامه ریزی جامع (یکپارچه)
2. برنامه ریزی غیر جامع (جزئی)

برنامه ریزی جامع

کاملترین برنامه ریزی توسعه است . این برنامه دو دیدگاه اقتصادی – اجتماعی و فضایی را شامل می شود . برنامه ریزی جامع برنامه نظام دار ، همخوان و متوازن است .

برنامه ریزی غیر جامع

تهیه برنامه و اجرای بعضی فعالیتهای اقتصادی و صنایع کلیدی و یا فهرستی از پروژه های عمرانی به ترتیب اولویت برنامه ریزی غیر جامع است.

انواع برنامه ریزی از نظر سطوح برنامه ریزی

1. برنامه ریزی کلان
2. برنامه ریزی بخشی
3. برنامه ریزی طرح یا پروژه

برنامه ریزی کلان

این برنامه ریزی بندرت جنبه عملیاتی پیدا می کند در بیشتر موارد آینده نگری اجزای کلی را بدست می دهد.

برنامه ریزی بخشی

1. اقتصاد ملی به چند بخش اصلی تقسیم می شود که مدل برنامه ریزی کامل را بخش اصلی می نامند.
2. برنامه ریزی بخشی در يك بخش منفرد نه در کل اقتصادی ملی متمرکز می شود.

برنامه ریزی طرح

در برنامه ریزی طرح

به موارد زیر توجه می شود :

- برآورد مالی و فنی خدمات و عملیات
- زمان و مدت اجرای طرح
- تدوین طرح بر اساس اهداف برنامه کلی
- ریز برآورد هر طرح

انواع برنامه ریزی از لحاظ پوشش جغرافیایی

1. برنامه ریزی ملی
2. برنامه ریزی بین المللی
3. برنامه ریزی منطقه ای

برنامه ریزی ملی

تقسیم بندی به شرح زیر دارا می باشد :

- برنامه ریزی در سطح استان
- برنامه ریزی در سطح شهرستان
- برنامه ریزی در سطح دهستان
- برنامه ریزی در سطح شهر
- برنامه ریزی در سطح روستا

برنامه ریزی بین المللی

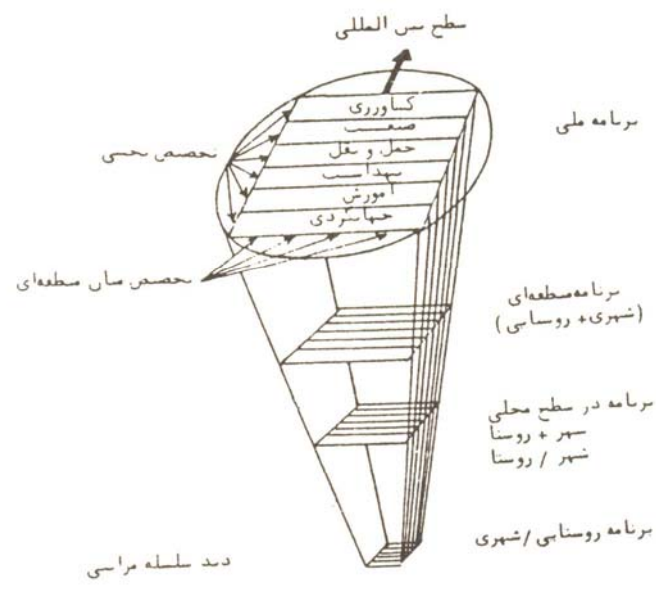
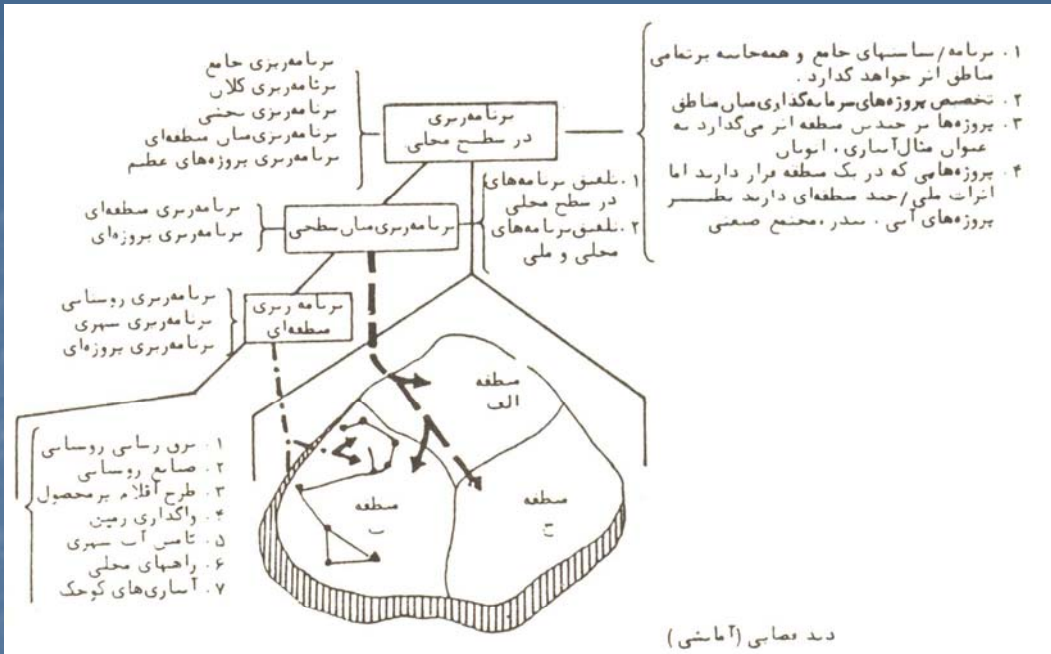
بدلیل ارتباط روز افزون کشورها با یکدیگر و گسترش روابط اجتماعی ، اقتصادی ، سیاسی و ... کشورها با یکدیگر ، موجبات تنظیم برنامه در سطح چند کشور فراهم می گردد.

برنامه ریزی منطقه ای

در برنامه ریزی منطقه ای برنامه ریزان به فکر استفاده بهینه از منابع ، قابلیت‌های منطقه و بر طرف نمودن عدم تعادل‌های منطقه ای هستند . این نوع برنامه ریزی احتیاج به مشارکت مردمی دارد.

انواع برنامه ریزی از لحاظ هدف

1. برنامه ریزی توسعه
2. برنامه ریزی فیزیکی
3. برنامه ریزی اختصاصی
4. برنامه ریزی ابداعی
5. برنامه ریزی ارشادی و اجباری

رابطه میان سطوح مختلف در برنامه ریزی.

جغرافیا و صلاحیت لازم برای جغرافیدانان در برنامه ریزی ناحیه ای

شناخت ظرفیت های محیطی ناحیه ، تنظیم صحیح ارائه خدمات مناسب به آنها جهت بهره گیری بهینه از قابلیتها ، گامهای اولیه است که بنحو استواری از طرف کارشناسان منجمله جغرافیدانان برداشته می شود.

محدوده جغرافیا و محدوده برنامه ریزی ناحیه ای

در مفهوم کلی ناحیه ، آزمایشگاه جغرافیا و مطالعات ناحیه ای کاربرد همه شاخه های علم جغرافیا از جمله برنامه ریزی در مکان خاص می باشد.

خود آزمایی فصل اول

سوالات تستی

- 1 - کدام مورد در ارتباط با برنامه ریزی درست است ؟
 - الف - برنامه ریزی یک جریان هدفمند است
 - ب- برنامه ریزی یک عمل مقطعی است
 - ج- برنامه ریزی یک مجموعه مدون است
 - د- برنامه ریزی یک جریان آگاهانه وبدون مقصد است

■ 2- مقدماتی ترین مدل برنامه ریزی کدام مورد زیر است؟

الف- مدل داده ها

ب- مدل ستانده ها

ج- مدل همگرا

د- مدل رشد کلی

■ 3 - در کدام نوع برنامه ریزی دولت مرکزی موظف به تنظیم برنامه است ؟

الف- برنامه ریزی منطقه ای

ب- برنامه ریزی ناحیه ای

ج- برنامه ریزی محلی

د- برنامه ریزی ملی

■ 4- در کدام نوع برنامه ریزی از آمار و تسهیلات کامپیوتری استفاده می شود؟

الف- جامع

ب- غیر جامع

ج- بخشی

د- برنامه ریزی طرح

■ 5 - کدام گزینه از ارکان مهم برنامه محسوب می شود؟

الف- جریان و مداومت

ب- تفکر

ج- ارشاد

د- هدف

■ 6 - مدت زمان برنامه های توسعه اقتصادی - اجتماعی
و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران چند سال می باشد ؟

الف- 6 تا 8 سال

ب- 1 تا 2 سال

ج- 10 تا 15 سال

د- 5 سال

■ 7 - در ادبیات فولکلوریک مثال « اول گز کن بعد پاره کن » بیانگر کدامیک از مفاهیم زیر می باشد ؟

الف- سیاست

ب- طراحی

ج- مدل برنامه

د- برنامه ریزی

■ 8 - امروزه، برنامه ریزان کشور های در حال توسعه ،
لازمه توسعه پایدار را در توجه جدی به چه موضوعی می
دانند ؟

الف- محیط زیست

ب- جمعیت جوان

ج- مدیریت صنعتی و علمی

د- برنامه ریزی

■ سوالات تکمیلی

- به هر فرایند دارای سلسله مراتب در یک ارگانیزم که بتواند نظم و ترادف اجرایی را کنترل نماید..... گفته می شود
- برای برنامه ریزی ساختاری جهت کاربری زمین ، تاسیسات ، ارتباط و تجهیزات ، برنامه ریزی طراحی می شود

■ اولین و مقدماتی ترین مدل برنامه ریزی که تقریباً در هر کشور در حال توسعه بکار گرفته می شود است

■ برنامه ریزی یک جریان است نه یک عمل مقطعی و یک تدوین شده.

سوالات تشریحی

1. برنامه را تعریف کنید.
2. ارکان برنامه ریزی را بنویسید.
3. اصول و ضوابط یک برنامه را در برنامه ریزی با تاکید بر ابعاد کیفی آن بنویسید .
4. برنامه ریزی فضایی چگونه برنامه ای است توضیح دهید.

پاسخ سوالات تستی

- 1- الف 2- د 3- د 4- الف 5- د 6- د
- 7- د 8- الف

پاسخ سوالات تکمیلی

- 1- برنامه 2- فیزیکی 3- مدل رشد کلی
- 4- سند

پاسخ سوالات تشریحی

- 1 - هر فرایند دارای سلسله مراتب در یک ارگانیزم که بتواند نظم و ترادف اجرایی را کنترل کند برنامه نام می گیرد
- 2 - هر برنامه دارای پنج رکن یا عنصر اساسی به شرح زیر می باشد : 1- هدف 2- سیاست 3- وسایل 4- عمل و اجرا 5- ارزشیابی

■ 3 - امکان تنظیم برنامه و مفید بودن آن ، آگاهی از اهداف برنامه ، واقعیت گرایی برنامه ، ثبات و قابل انعطاف بودن برنامه ، تناسب موضوع - زمان و مکان برنامه ، کنترل برنامه ، هماهنگی برنامه مشخص در محدوده سیستم برنامه ها.

■ 4 - این برنامه ریزی مکمل برنامه ریزی اقتصادی توسعه است و فضا ایجاد کننده ارتباطی متعادل بین افرادی است که در آن قرار دارند لذا این برنامه به مثابه یک منبع تلقی می شود و معمولاً نتیجه این برنامه ریزی تخصیص بهینه فضا مابین فعالیتهای مختلف ، بر اثر تعیین قابلیتهای مناطق در دوره زمانی معین می باشد این برنامه در بلند مدت ، اهداف و سیاستهای توسعه اقتصادی اجتماعی ملی را دنبال می کند و در همه موارد استراتژی نظامی ، سیاسی و توسعه جمعیتی دولت را مد نظر قرار می دهد برنامه ریزی فضایی توسعه یک برنامه ریزی غیر متمرکز است و توزیع جغرافیایی اصولی و منطقی نیروی کار و تخصیص منابع تولید در زمره وظایف اساسی این برنامه ریزی است و جز لاینفک برنامه ریزی جامع توسعه و از اصول آن می باشد.

فصل دوم

مباحث اصلی

هدف كلي فصل دوم

آشنايي با مفاهيم اصلي ناحيه و منطقه

اهداف رفتاري - آموزشي

آشنايي با :

- مفهوم ناحيه
- خرده ناحيه
- ابهامات نظريه فون تانن
- انواع مناطق
- منطقه از دیدگاه جغرافيدان
- عمده ترين معيارهاي منطقه بندي سرزمين

مفهوم و تعریف دانش واژه "ناحیه"

ناحیه بنظر جغرافیدانان ایران بخشها یا واحدها یا مکانهای مرکزی موجود زمین که در يك یا چند خصوصیت مشترك باشند ، است .

ناحیه بندي كاري كاملاً جغرافیایی است .

تعین محدوده ناحیه با ابعاد آماری و کمی

برونه : ناحیه بین 200000/1 تا 100000/1

ژوئیار : ناحیه بین 10 تا 35 هزار کیلومتر

پیرژرژ : بین 10 تا 75 هزار کیلومتر

تحقق و شکل یابی نواحی با داده های آماری.

ناحیه	پایتخت	جمعیت پایتخت به میلیون نفر	شعاع متوسط برد عمل به کیلومتر	وسعت ناحیه به کیلومتر مربع	جمعیت ناحیه به میلیون نفر
راین سفلی	امستردام	(۰۸ر)	۹۰	۲۵۰۰۰	۷
اسکو	بروکسل	(۱)	۸۵	۲۳۰۰۰	۵
رور	دوسلدرف	(۰۶ر)	۶۵	۱۵۰۰۰	۵
رنانی	کلنی	(۰۷ر)	۵۵	۱۰۰۰۰	۲٫۵
راین - ماین	فرانکفورت	(۰۶ر)	۱۰۰	۲۷۰۰۰	۵٫۳
جنوب غربی آلمان	اشتوتگارت	(۰۶ر)	۱۰۰	۳۰۰۰۰	۷
ناحیه لیون	لیون	(۰۶ر)	۱۲۰	۴۵۰۰۰	۴٫۵

مقیاسهایی از مجموعه‌های فضایی متساوی‌الشکل (براساس تقسیم‌بندی روزه برونه (Roge Brunet) (جدول ساده)

ردیف	نام‌گذاری	مثال و مطابقت	وسعت	مقیاس مطالعه
۱	منطقه	اولین مرحله به لحاظ اهمیت؛ مثال: منطقه حاره، آسیای موسمی سلسله کوه‌های واقع در غرب قاره آمریکا	10^7	حداقل $\frac{1}{10000000}$
۲	قلمرو	دومین مرحله به لحاظ اهمیت؛ مثال: رنای، کوه‌های آلپ	۱۰ کیلومتر مربع	از $\frac{1}{10000000}$ تا $\frac{1}{5000000}$
۳ الف	ایالت	سومین مرحله به لحاظ اهمیت؛ مثال: بخش مدیترانه‌ای فرانسه آلپ‌های فرانسه	۱۰ کیلومتر مربع	$\frac{1}{500000}$
۳ ب	ناحیه	چهارمین مرحله به لحاظ اهمیت؛ مثال: شامپانی پیشکومهای آلپ در فرانسه	10^3 کیلومتر مربع	از $\frac{1}{200000}$ تا $\frac{1}{100000}$
۴	سرزمین	پنجمین مرحله به لحاظ اهمیت؛ مثال: تاکستانهای شامپانی، شاتروز	۵۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ کیلومتر مربع	$\frac{1}{20000}$ تا $\frac{1}{50000}$
۵	محله	ششمین و هفتمین مرحله به لحاظ اهمیت؛ مثال: شبکه چین‌ها؛ محله در شهر	۵ تا ۵۰ کیلومتر مربع	$\frac{1}{5000}$ تا $\frac{1}{10000}$
۶	واحد	اشکال هکتومتری، واحد مسکونی در شهر، محله در قطعه زمینهای کشاورزی	از ۱ هکتار تا ۱ کیلومتر مربع	$\frac{1}{1000}$ تا $\frac{1}{2000}$
۷	قطعه	بیوتوپ ^۱ ، ساختمانهای چنداشکوبه، میکروفرم (هفتمین و هشتمین مرحله از اهمیت)	۱ آر تا ۱ هکتار	$\frac{1}{500}$ تا $\frac{1}{100}$

انواع ناحیه

عوامل مؤثر در تعیین انواع نواحی
ساختمان زمین ، ناهمواریها ، آب ، هوا ، نوع خاک ، ...
در سطح بین المللی و ملی نواحی عمده زیر

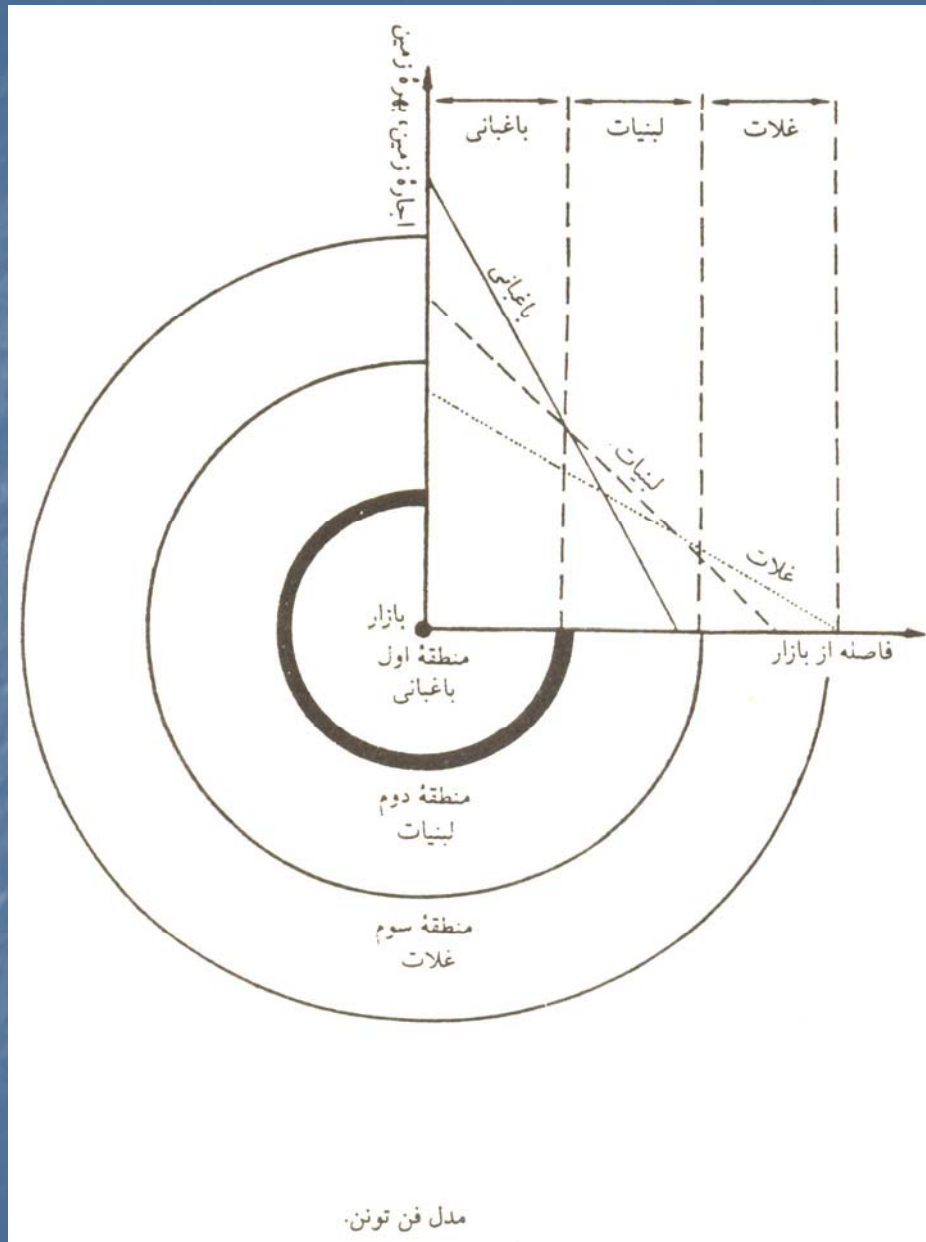
- نواحی طبیعی
- نواحی اقتصادی
- نواحی انسانی

ارزش و اعتبار نقشه‌های ناحیه‌ای

ارزش و اهمیت هر ناحیه جغرافیایی به سه عامل وسعت ،
شکل و نقش بستگی دارد.

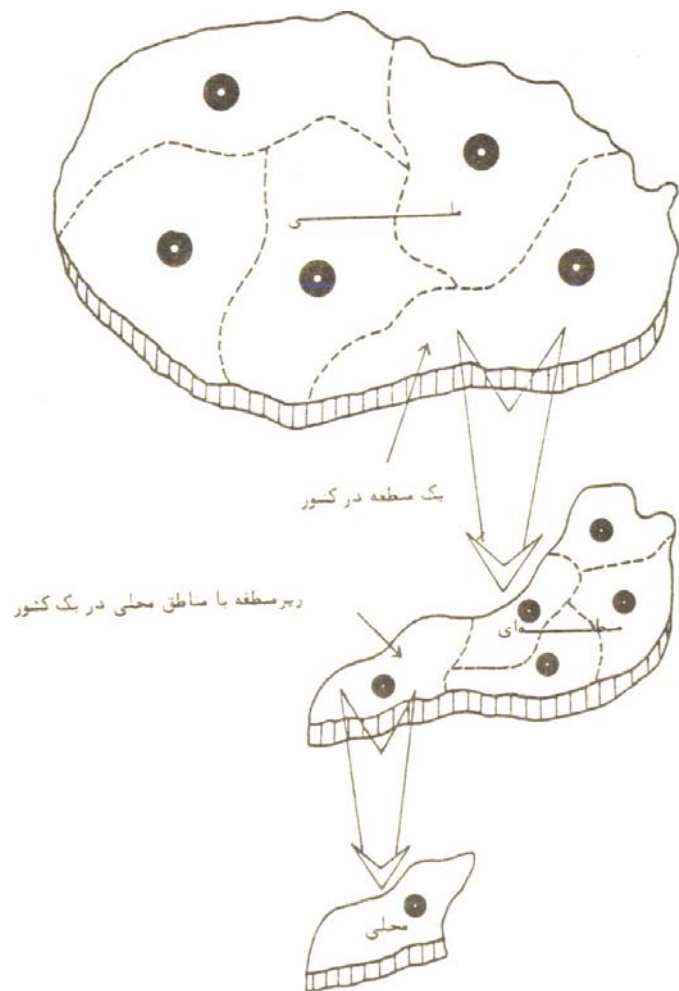
خرده ناحیه

1. تولیدات لبنی ، سبزیجات
2. تولید چوب والوار
3. چاودار ، سیب زمینی ، جو ، ماشک
4. چاودار ، کره ، پنیر ، گاهی دامهای زنده
5. 3/1 زمین تولید محصول ، 3/1 چراگاه ، بقیه آیش
6. دامداری

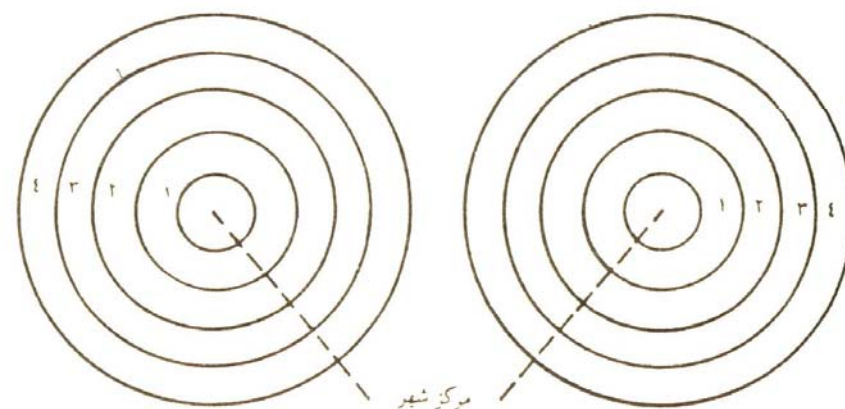

ابهامات و کم و کاستیها در نظریه فون تونن

وسایل حمل و نقل و هزینه مربوطه امروزه تغییر یافته است.
تغییر نظریه فون تونن بدلیل توسعه سریع تکنولوژی است.

رابطه بین سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی.

مدل تعدیل شده فن تونن

۱. باغداری

۲. تولیدات لبنی

۳. کشت محصول

گلّه چرانی

مدل سینکлер

۱. در دست محتکران

۲. در دست محتکران و کشاورزان

۳. کشت ناپایدار

۴. تولیدات لبنی

دو مدل از کاربری زمین در حاشیه شهر (از: جان آر. شورت).

مفهوم و تعریف منطقه

ساده ترین تعریف از هیران دی. دیاس و همکارانش است و منطقه را زیر بخش کشور بر مبنای توزیع جمعیت ، وضعیت آب و هوایی ، پوشش گیاهی و ... می دانند.

دیدگاه‌های مختلف درباره مفاهیم واژه "منطقه"

منطقه فضایی یک کشور یا کره زمین است که عوامل طبیعی ،
اقتصادی و اجتماعی آنرا از محیط اطرافش متمایز و
فضایی همسان بوجود آورده است .

منطقه از دیدگاه جغرافیدانان

منطقه از دیدگاه جغرافیدانان انواع مختلفی دارد بسته به معیارهای مورد استفاده در مرزبندی :

مناطق جغرافیایی طبیعی

مناطق اقتصادی

مناطق اجتماعی و فرهنگی

انواع مناطق

- منطقه همگن
- منطقه خدماتي
- منطقه قرار دادي
- منطقه برنامه اي

منطقه همگن

فضاي جغرافيايي نسبت به يك يا چند متغير و معيارهاي انتخاب شده جهت تعيين منطقه همگن مي باشد.
تعيين منطقه همگن بستگي به معيارهاي مشترك دارد.

منطقه خدماتي

ملاك و معيار تشخيص منطقه خدماتي ، تراكم ارتباطات ، پارامترهاي توزيع در تجارت داخلي و خارجي منطقه و ... مي باشد . آنچه مهم است ارتباطات خدماتي است نه محدوده يا فاصله .

منطقه قرار دادي

محدوده جغرافيايي که بر اساس سنجه هايي منتخب همگن است و در آن نوعي وحدت کاربرد ي و همبستگي بين اجزاء مشاهده مي شود را منطقه قرار دادي مي نامند.

منطقه برنامه ای

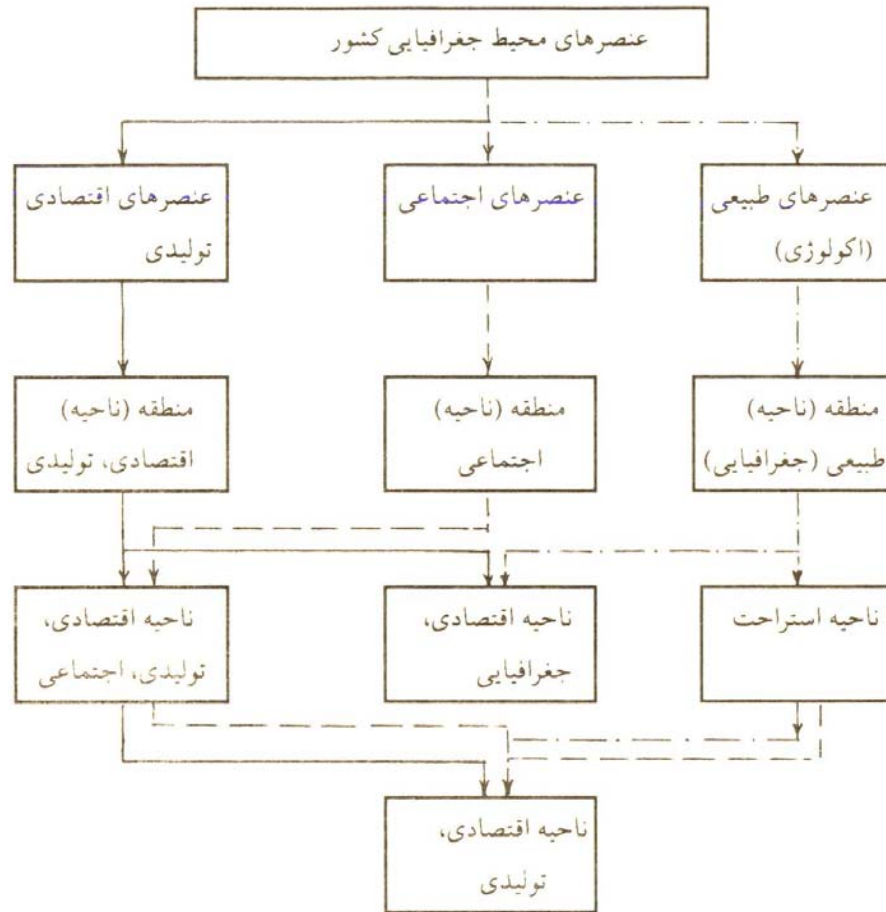
منطقه برنامه ای محدوده ای است که در آن وحدت یا همبستگی در تصمیم گیریهای اقتصادی مشاهده می شود.

ناحیه ، منطقه ، حوزه و قلمرو

منطقه دارای مساحت ، قلمرو و محدوده معین با ویژگیهای اقلیمی است .

ناحیه دارای حد و مرز مشخص و تقسیم کار آن بیش از منطقه است .

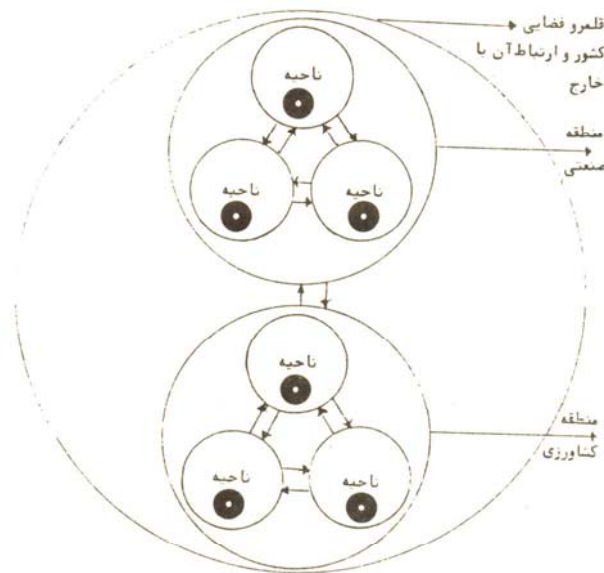
نمودار شماره ۷ - سیستم ساختار بخشی و منطقه‌ای.

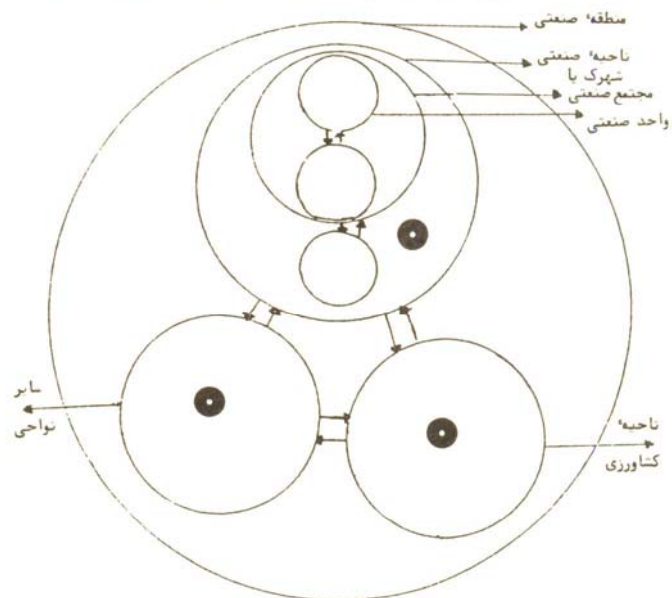
نوع روابط:

- ←———— اقتصادی، تولیدی
- ←----- اجتماعی
- ←-.-.-.- طبیعی (اکولوژی)

مأخذ - پولاد دژ

طرح کلی سیستم ساختار منطقه‌ای - بخشی در کشور.

طرح ساختار منطقه‌ای بخش صنعت.

شناخت منطقه و روشهاي تعيين محدوده آن

دو دوره متفاوت وجود دارد :

1. دوره اقتصاد کشاورزي ، منطقه ، محدوده قراردادي است.
2. منطقه ، محدوده کاربردي بر مبناي همبستگي متقابل اجزاي متشکله است.

نکات مورد توجه در تعیین محدوده منطقه

1. تعیین محدوده به نحوی که دستیابی به آمار مورد نیاز برنامه ریزی ممکن باشد.
2. اجرای برنامه های توسعه میسر باشد.

تقسیمات کالبدی پیشنهادی در مقیاس منطقه

ردیف	نام تقسیم	دامنه نوسان جمعیت		شعاع دسترسی	عنصر شاخص				
		خانوار	نفر		رده خدماتی	نام	مقیاس	رده مرکزیت	
۱	روستا	۱۰۰ تا ۳۰۰	۳۰۰ تا ۱۲۰۰	۲ تا ۲ دقیقه پیاده	آموزشی	دبستان	۳ تا ۵ کلاس	مرکز روستا	- صندوق پست - خدمات تجاری روزانه ^۱ - شبکه برق - لوله کشی آب برای برداشت عمومی - کیوسک تلفن راه دور شبکه - گروه بهداشتی - نمایندگی فروش نفت - گورستان
۲	مجموعه روستایی	۴۰۰ تا ۱۰۰۰	۶۰۰ تا ۲۲۰۰	۵-۸ دقیقه با اتومبیل	آموزشی	راهنمایی	۶ کلاس حداقل	روستای میانی یا واسطه	- تمامی عناصر توزیعی در سطح روستا - خدمات تجاری هفتگی ^۲ - غسالخانه - دفتر پست و تلگراف و تلفن - آسیاب گندم - شبکه لوله کشی آب تا داخل منزل - انبار
۳	حوزه	۱۶۰۰ تا ۴۰۰۰	۲۲۰۰ تا ۱۰۰۰۰	۱۰ تا ۱۵ دقیقه با اتومبیل	آموزشی	دبیرستان	۸ کلاس حداقل	روستای مرکزی (مرکز دهستان)	- تمامی عناصر توزیعی در سطح - مجموعه روستایی - مرکز بهداشت - نمایندگی بهزیستی - شعبه بانک - پاسگاه انتظامی - مراکز اداری - سیلو - شبکه ۱۰۰ شمارای تلفن
۴	ناحیه	۶۰۰۰ تا ۱۶۰۰۰	۱۰۰۰۰ تا ۲۶۰۰۰	۲۰ تا ۲۵ دقیقه با اتومبیل	آموزشی	هنرستان فنی و حرفه‌ای یا کشاورزی	طبق ضوابط وزارت آموزش و پرورش	روستای خیلی بزرگ (مرکز بخش)	- تمامی عناصر توزیعی در سطح حوزه - مراکز اداری و مرکز خدمات روستایی - درمانگاه - ناحیه انتظامی - کارگاه صنعتی - پمپ بنزین - شبکه ۱۰۰ شمارای تلفن
۵	منطقه	۶۰۰۰ تا ۳۶۰۰۰	۱۲۴۰۰۰ تا ۳۶۰۰۰	۳۰ تا ۲۰ دقیقه با اتومبیل	بهداشتی	بیمارستان نخنخواهی	طبق ضوابط وزارت بهداشت و درمان	شهر (مرکز شهرستان)	- تمامی عناصر توزیعی در سطح ناحیه - کارخانه‌های متوسط و کوچک - صنایع تبدیلی کشاورزی - منطقه انتظامی - مراکز اداری - دانشسرای تربیت معلم

شاخصهاي منطقه بندي سرزمين

- شرايط طبيعي
- وسعت کشور
- درجه همگني جامعه
- شاخصهاي توسعه اقتصادي
- تحرك عوامل توليد
- تحرك کالاها
- مرزهاي سياسي و اداري

خود آزمایی فصل دوم

سوالات تستی

1 - این تعریف از ناحیه مربوط به کدامیک از دانشمندان می باشد ؟

« ناحیه بخشی از فضا است که بوضوح از فضاهاى نزدیک ، مشخص و متمایز می گردد»

الف- بوژوگارنیه

ب- لوییز ممفورد

ج- ماکسیمیلین سور

د- ژان گوتمن

2 - تعریف زیر مربوط به کدام یک از انواع مناطق می باشد؟

« محدوده جغرافیایی است که بر اساس سنجه هایی منتخب ،
همنواخت یا همگن بشمار آید»

الف- منطقه خدماتی ب- منطقه برنامه ای ج- منطقه
قراردادی د- منطقه همگن

3 - در سالهای اخیر برخی از جغرافیدانان جهان بویژه
جغرافیدانان چه کشوری در صدد تعریف و تعیین ناحیه
بر اساس ابعاد آماری و مقیاس می باشند ؟

الف- آلمان ب- آمریکا ج- فرانسه د- انگلستان

4 - معمولا نواحی (طبیعی- اقتصادی - انسانی) در چه سطحی قابل طرح و تشخیص اند ؟

الف- در سطح کلان و ملی

ب- در سطح فضای ناحیه ای

ج- در سطح یک قلمرو زیستی

د- در سطح وسیع و طبیعی ناحیه

5 - در تعریف کلی از منطقه : باید دوجنبه اساسی ضرورتا در آن مورد توجه قرار گیرد گزینه صحیح را انتخاب نمایید ؟

الف- دارای فضا و سرزمین و وجوه اشتراک داشته باشد

ب- شامل چند سرزمین و جریانهای منطقه ای باشد

ج- قابل تجزیه و برنامه ریزی باشد

د- دارای زمین و انسان باشد

6 - دیدگاه‌های موجود در تعیین مفهوم منطقه از نظر جغرافیدانان که آیا منطقه یک پدیده واقعی و طبیعی است یا محدوده دلخواه و قرار دادی کدام است ؟

الف- دیدگاه جامع/ دیدگاه علمی

ب- دیدگاه ذهنی / دیدگاه عینی

ج- دیدگاه‌های نو/ دیدگاه فضایی

د- دیدگاه فیزیکی/ دیدگاه کاربردی

7 - نکات زیر در تعیین محدوده برای چه کشور هایی بیشتر تاکید گردیده است ؟

(در منطقه باید دسترسی به آمار مورد نیاز برنامه ریزی ممکن ، امکان توسعه در محدوده مورد نظر وجود داشته باشد)

الف- کشور های خیلی عقب نگه داشته شده

ب- کشورهای با جمعیت پراکنده

ج- کشورهای با مساحت وسیع

د- کشورهای جهان سوم

8- نخستین گام در تعیین مفهوم منطقه از نظر جغرافیدانان کدام مورد است ؟

- الف- تعیین واقعی و طبیعی بودن و یا دلخواهی بودن آن
- ب- وسعت و قلمرو منطقه و تعیین کانون آن
- ج- شناخت قابلیت‌ها و امکانات منطقه
- د- تعیین میزان سکنه و عوامل اقتصادی آن

9 - هدف اصلی منطقه بندی سرزمین کدام است ؟

- الف- تعیین کارکرد با توجه به منابع
- ب- اختصاص سرمایه نیروی کار به مصارف اصلی
- ج- اختصاص زمین به مصارف عمده در توسعه آینده
- د- تقسیم سلسله مراتبی فضای اداری و سرزمین

سوالات تکمیلی

1. همواره می توان با تغییر حدود منطقه را دگرگون ساخت
2. ویژگی و مختصات برنامه ریزی منطقه ای و ناحیه ای به بستگی دارد
3. برای خانم بوژوگارنیه ناحیه بخشی از است .
4. چارچوب مفیدی را برای تعیین مناطق برنامه ای فراهم می آورد.

سوالات تشریحی

1. منطقه خدماتی را شرح دهید.
2. انواع منطقه از دیدگاه جغرافیدانان را بنویسید.
3. ناحیه را از نظر بوژوگاریه تعریف نمایید.
4. ابهامات و کم و کاستی های نظریه فن گاتون را شرح دهید.

پاسخ سوالات تستی

- 1- الف 2- ج 3- ج 4- الف 5- الف 6- ب
- 7- د 8- الف 9- ج

پاسخ سوالات تکمیلی

- 1- اهداف 2- ساختار سیاسی و اداری کشور 3-
- فضا 4- منطقه قرار دادی

پاسخ سوالات تشریحی

- 1- معیار و ملاک تشخیص منطقه خدماتی ، تراکم ارتباطات (حمل و نقل، پست و) پارامترهای توزیع در تجارت داخلی و خارجی منطقه و..... می باشد آنچه برای منطقه خدماتی اهمیت دارد ارتباط خدماتی است نه محدوده یا فاصله و وسعت منطقه .

■ 2- دو دیدگاه در این مورد وجود دارد 1- دیدگاه ذهنی 2- دیدگاه عینی. دیدگاه ذهنی تعیین منطقه را وسیله ای برای رسیدن به هدفی مشخص و تعیین شده می داند در این دیدگاه تنها منطقه طبیعی جهان است . دیدگاه عینی درست عکس این تفکر را دارد بر اساس این دیدگاه منطقه یک محدوده واقعی و یک وجود حقیقی و پویا است که می توان آن را به معنای محدوده جغرافیایی همگن شناسایی کرد.

■ 3- ناحیه بخشی از فضا است که بوضوح از فضاهای نزدیک مشخص و متمایز می گردد.

■ 4- بسیاری از عوامل بویژه وسایل حمل و نقل و هزینه مربوط به آن تغییر یافته 2- روش بهره برداری از محیط بکلی دگرگون شده و توسعه سریع تکنولوژی تغییرات بسیاری در نظریه فون تونن بوجود آورده است مثلا مصرف الوار برای سوخت بسیار کاهش یافته .

فصل سوم

مفهوم برنامه ریزی ناحیه ای

هدف كلي فصل سوم

آشنایی با مفاهیم برنامه ریزی ناحیه ای

اهداف رفتاری - آموزشی

آشنایی با

- ابهامات در تعریف منطقه و ناحیه
- تعریف و مفهوم برنامه ریزی ناحیه ای
- اهداف و الگوهای برنامه ریزی منطقه ای
- انواع مناطق برنامه ریزی
- ضریب عمران پذیری
- توان محیط در فرآیند ارزیابی توان محیط

برنامه ریزی ناحیه ای

کوششی جهت دار ، متشکل و منظم برای انتخاب بهترین راهها و روشها جهت رسیدن به هدف های خاص در يك منطقه برای بالا بردن سطح زندگی مردم است.

قلمرو و حیطة برنامه ریزی منطقه ای

هدف ، کاستن از عدم تعادلها ، توزیع بهینه امکانات ، بهره برداری اصولی ، منطقی و پایدار از توانهای ناحیه ای و جلوگیری از قطبی شدن رشد و توسعه است.

چرا برنامه ریزی ناحیه ای؟

آشنایی با نتایج ناموفق برنامه ریزی در سطح ملی تا حد زیادی باعث شده که روشهای بهتری برای ارزیابی نیازهای توسعه شروع شود و فعالیتهای مفید در جهت توسعه نواحی جستجو گردند .

الگوهای برنامه ریزی منطقه ای

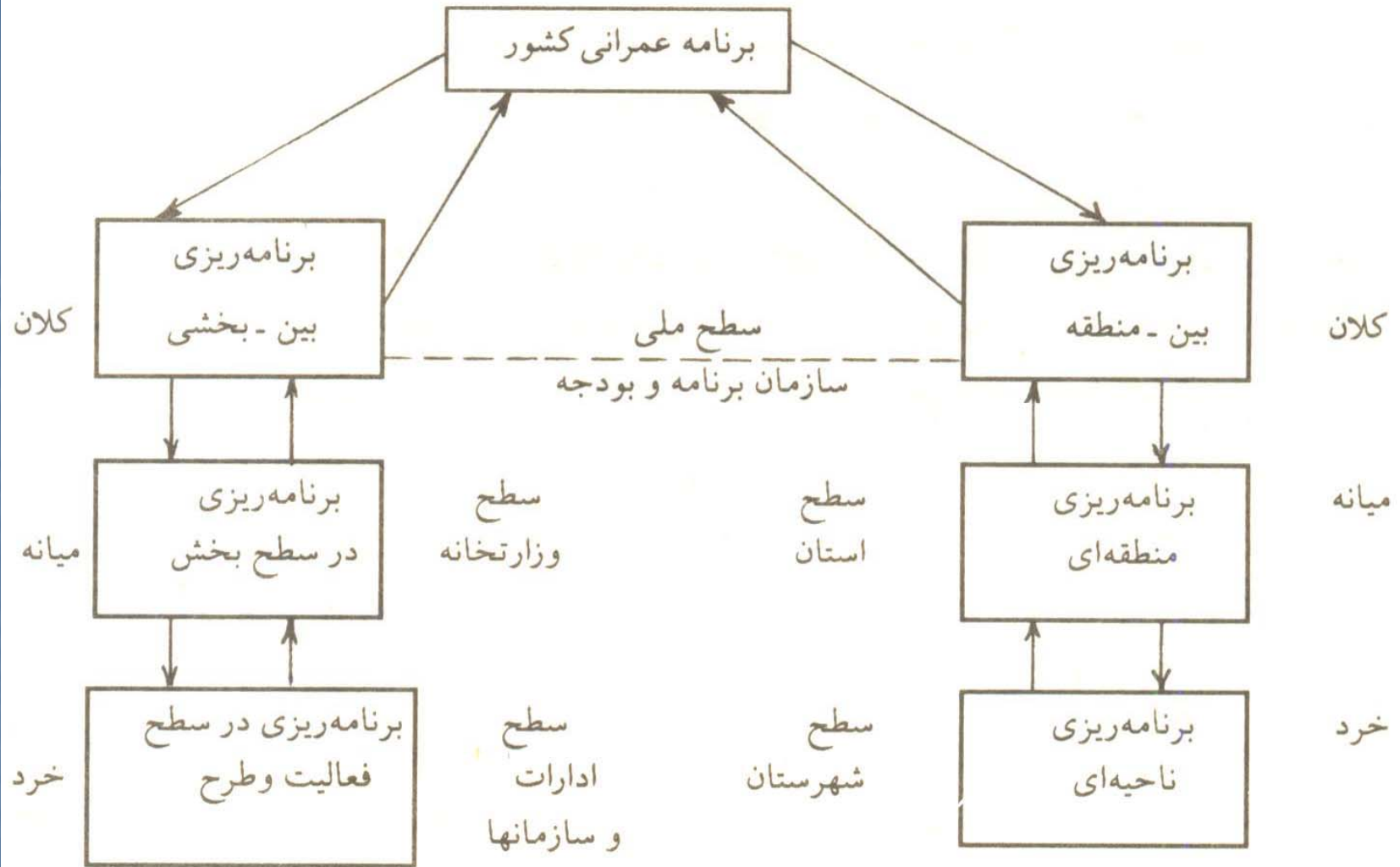
1. برنامه ریزی منطقه ای بمتابه فرآیندی جهت تولید طرح های جامع عمران ناحیه ای
2. منطقه ای کردن برنامه توسعه ملی
3. روش برنامه ریزی جامع ناحیه ای

اهداف برنامه ریزی منطقه ای

- تعدیل توسعه اقتصادی – اجتماعی
- بالا بردن سطح کلی بکارگیری جمعی نیروها
- تعیین گروههای تخصصی
- ایجاد کانونهای مجتمع ، مرکب از گروههای مختلف اقتصاد ملی
- اطمینان از حفاظت محیط زیست

استراتژی های برنامه ریزی منطقه ای

- استراتژی قطبهاي رشد
- استراتژی شهرسازي جديد
- استراتژی طبقه بندي مراکز توسعه
- استراتژی توسعه مناطق عقب افتاده
- استراتژی مطلوب اختصاص منابع
- استراتژی برتريهاي نسبي

الگوی پیشنهادی ارتباط بین سطوح برنامه‌ریزی و وظیفه‌ای و منطقه‌ای.

انواع مناطق برنامه ریزی

- منطقه جغرافیایی
- منطقه توسعه
- منطقه اداری
- کلان منطقه
- منطقه میانه
- خرده منطقه
- منطقه محلی
- منطقه عملکردی
- منطقه کانونی
- منطقه سازمانی
- منطقه ژئوفیزیک
- مناطق قطبی

برنامه ریزی برای مناطق ، برنامه ریزی
با مناطق

برنامه ریزی برای مناطق

برنامه ریزی از بالا به پایین است.

معایب برنامه ریزی برای مناطق :

- ایجاد دوگانگی بین مناطق
- عدم قابلیت اجرا در همه مناطق
- عدم وجود اطلاعات و آمار کافی
- عدم مشارکت مردمی

برنامه ریزی با مناطق

برنامه ریزی از بالا به پایین است :

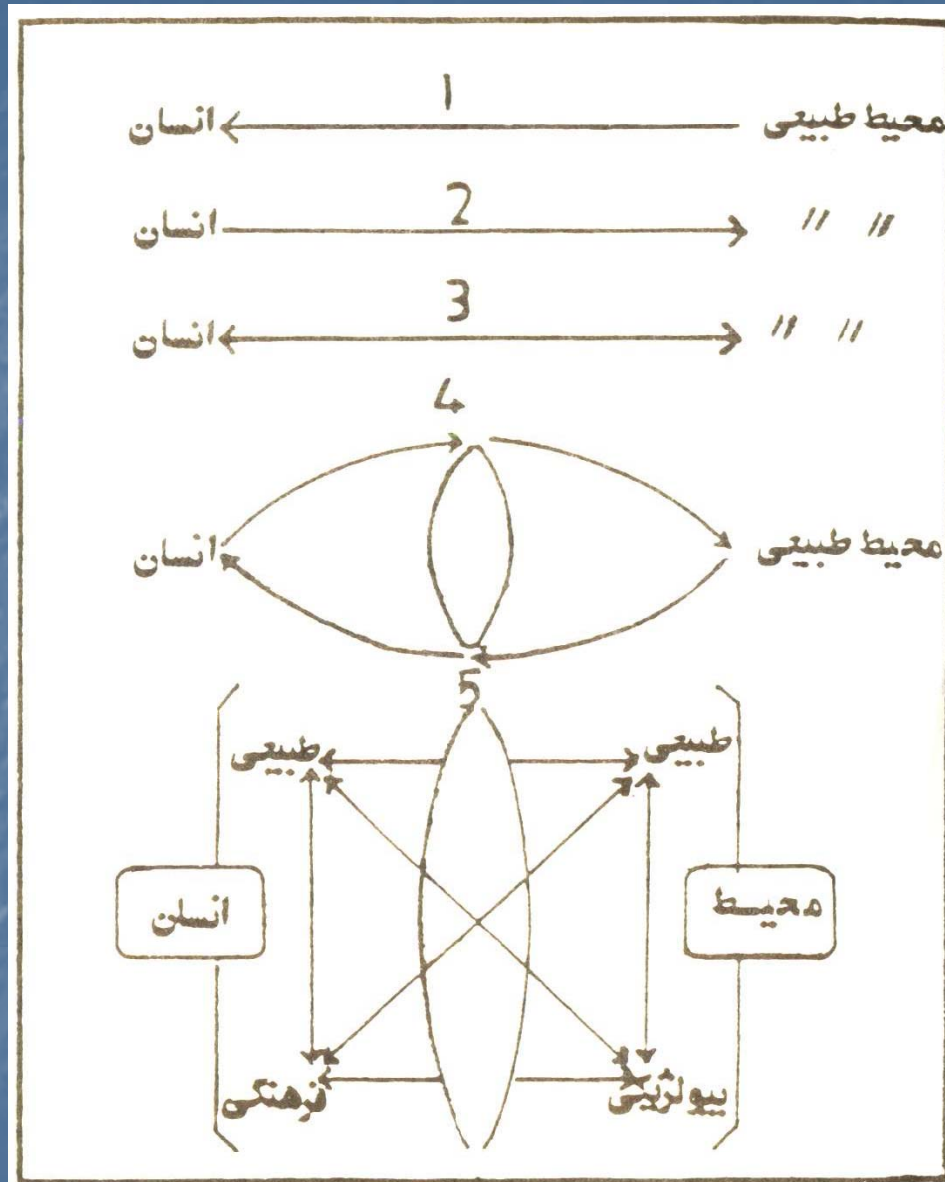
هدف : استفاده بهینه از منابع و توانهای منطقه

نتیجه : بر طرف شدن عدم تعادلهاي منطقه اي

ضریب عمران پذیرى منطقه

در پنج عنوان كلى زیر بدست مي آید :

- شناخت موقعیت ناحیه
- مسائل كلى زمین شناسی
- ویژگیهای اقلیمی ناحیه
- منابع آب
- کاربری اراضی در وضع موجود

فرآیندهای عمرانی در رابطه با تأثیرپذیری انسان و محیط از یکدیگر.

توان محیط ، فرآیند ارزیابی توان محیط

تعیین قدرت بالقوه یا نوع کاربرد طبیعی سرزمین
شامل سه بخش

- شناسایی منابع اکولوژیکی
- تجزیه و تحلیل ، جمع بندی منابع
- ارزیابی توان اکولوژیکی محیط زیست

روش تعیین ضریب عمران پذیری نواحی

$$DC = PF / NF$$

DC = ضریب عمران پذیری

PF = پدیده طبیعی یا انسانی مثبت (مساعد)

NF = پدیده طبیعی یا انسانی منفی (نامساعد)

ضریب عمران پذیری مناطق عمده جهان

استوایی : نه چندان مطلوب

صحرائی : ضعیف

معتدله : بالاترین ضریب عمران پذیری

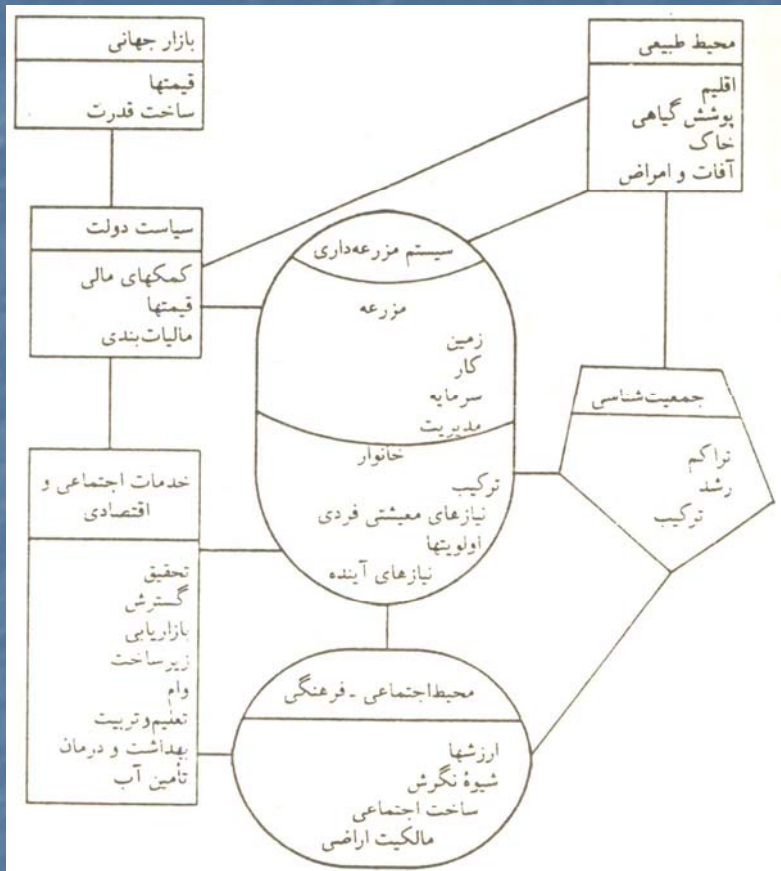
عرضهای بالای جغرافیایی : نسبتاً خوب

کوهستانی : متوسط مایل به خوب

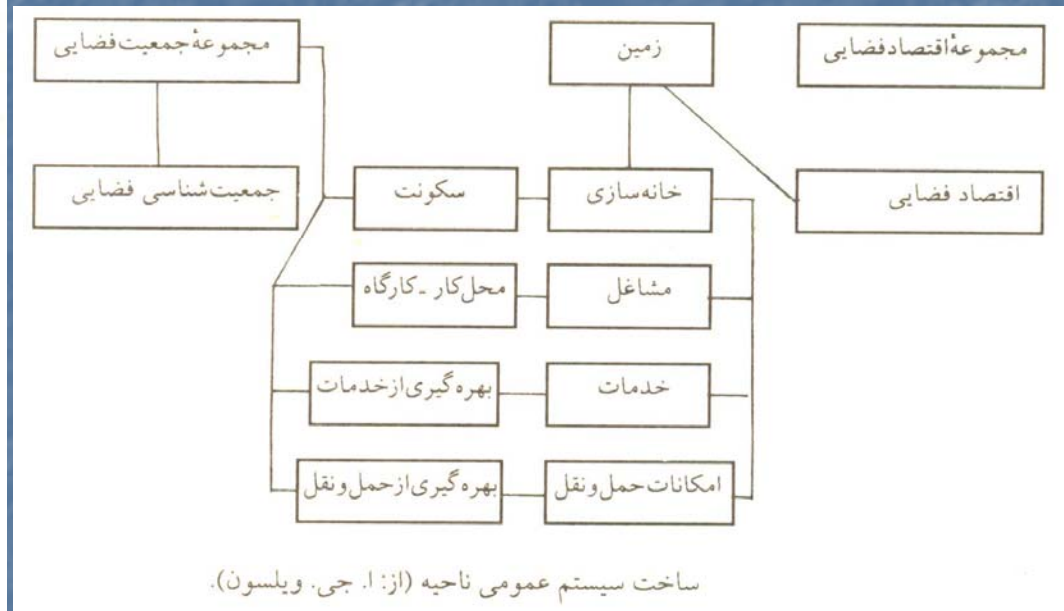
ساحلی : انجام عمرانهایی زیر بنایی

ناحيه بعنوان يك سيستم

خرده نواحي داراي وحدت و تجانس از طريق شبكه ارتباطي در يك كانون اصلي بهم مي رسند اين كانونهاي برخورد و جاذب سيستمهاي جغرافيايي مي باشند.

ناحیه، به عنوان یک سیستم تولید کشاورزی (از دنیس راندینلی).

ساخت سیستم عمومی ناحیه (از: ا. جی. ویلسون).

خود آزمایی فصل سوم

سوالات تستی

1- برنامه ریزیهای ملی در قالب برنامه ریزیهای ناحیه ای و منطقه ای دارای چند سطح است ؟

الف- 4 سطح ب- 5 سطح ج- 2 سطح د- 3 سطح

2- منطقه ای که خصوصیات فیزیکی و فیزیولوژیکی نواحی متشکله آن مشابه باشد کدام یک از مناطق است ؟

الف- منطقه توسعه ب- منطقه عملکردی ج- منطقه

ژئوفیزیک د- منطقه سازمانی

3- کدام یک از مناطق نامبرده در زیر دارای بالاترین ضریب عمران پذیری می باشد؟

الف- بین عرضهای 10- 20

ب- بین عرضهای 20- 30

ج- بین عرضهای 30 تا 60

د- بین عرضهای 60 تا 90

4- کدامیک از نامبردگان زیر به سیستم جمعیت فضایی تاکید می کند؟

الف- ژان گوتمن

ب- بوژوگاریه

ج- جانستون

د- ا.جی. ویلسون

5 - آیا برنامه ریزی ناحیه ای و منطقه ای پدیده ای مستقل است اگر پاسخ منفی است چه نوع پدیده ای ؟

الف- پدیده اقتصادی

ب- پدیده اجتماعی

ج- پدیده مستقل نیست

د- پدیده فرهنگی

6- در یک برنامه ریزی ناحیه ای در قالب برنامه توسعه ملی حرکت از پایین به بالا در سیستم برنامه ریزی چه مفهومی را در بردارد ؟

الف- تحلیل آماری در جذب سرمایه

ب- برنامه ریزی طرح ها و توزیع

ج- تعیین هدفها و استراتژیهای ملی

د- تعیین امکانات و نیازهای منطقه ای

7- به مجموع فضاهای جغرافیایی با تشابه زیاد که بخشی از فضای ملی یک کشور را تشکیل می دهند چه می گویند؟

الف- منطقه ارگانیک

ب- منطقه قطبی

ج- منطقه جغرافیایی

د- کلان منطقه

8- کدام یک از مناطق زیر دارای ضریب عمران پذیری بسیار بالایی هستند؟

الف – منطقه استوایی

ب – منطقه معتدله

ج – منطقه ساحلی

د – منطقه عرضهای بالا

9- در مبحث ارزیابی توان محیط، برای عمران پذیری
، پروژه های سد سازی معمولاً در کدامیک از مناطق زیر
مساعد ترند؟

الف-مناطق ساحلی

ب- مناطق استوایی

ج- مناطق معتدل

د- مناطق کوهستانی

10 - به طور کلی هم ناحیه و هم شهرها ممکن است بر اساس تعداد و نوع کارکردها به واحدهای سلسله مراتبی تقسیم شوند این کارکردها برای شهرهای کوچک و روستاها چه تعدادی است؟

الف- شهرهای کوچک 50 و روستاها 30 کارکرد

ب- شهرهای کوچک 30-50 و روستاها 10-20 کارکرد

ج- شهرهای کوچک 40-50 و روستاها 20-30 کارکرد

د- شهرهای کوچک 40 و روستاها 20 کارکرد

سوالات تکمیلی

1. منطقه ای که نواحی مختلف تشکیل دهنده آن با یکدیگر ارتباط وکنش وواکنش فراوان وبا نواحی خارج از منطقه ارتباط کمتری دارند..... نام دارد
2. با انطباق نقشه بر نقشه توپوگرافی جهان می توان به وضعیت عمران مناطق در گذشته ، حال و آینده پی برد
3. برنامه ریزی منطقه ای عبارت است از کوشش جهت بدست آوردن حداکثر استفاده از منابعموجود
4. در مدل قطبی بودویل مرزهای نواحی که در اطراف شهرهای مهم قطبی واقع شده اند با استفاده از مدل قابل تعریف است

سوالات تشریحی

1. ضریب عمران پذیری منطقه را بنویسید
2. معیارهای بکار گرفته شده در شناخت واحد های ناحیه ای کدامند توضیح دهید.
3. منطقه کانونی را توضیح دهید
4. تقسیم بندیهای برنامه ریزی ملی در قالب برنامه ریزی منطقه ای و ناحیه ای را نام ببرید

پاسخ سوالات تستی

- 1- ب 2- ج 3- ج 4- د 5- ج 6- د
- 7- د 8- ب 9- د 10- ب

پاسخ سوالات تکمیلی

- 1- منطقه عملکردی
- 2- جمعیت
- 3- کمیاب
- 4- جاذبه ای اصلاح شده

پاسخ سوالات تشریحی

■ 1- محیط بعنوان بستر تمام کنش ها و واکنشهای متقابل میان انسان و طبیعت است تا زما نیکه از کیفیت محیط و نهادهای آن اطلاع دقیق در دسترس نباشد تنظیم و اجرای برنامه های توسعه صرفا صرف وقت و هزینه خواهد بود البته دیدگاه جغرافیایی که به بررسی توانهای طبیعت و محیط می پردازد از توانهای دیگر یعنی انسان غافل نیست و در جای خود سعی می کند که خط و ربط میان آنها را نیز با یکدیگر روشن سازد معمولا کارشناسان مطالعات توانهای محیطی، در تدوین برنامه های عمران ناحیه ای، محیط طبیعی منطقه را در یک قالب علمی طبقه بندی و مطالعه می کنند تا ضمن پی بردن به قانون مندیهای حاکم بر محیط طبیعی در ایجاد نظم فضای جدید و سازمان یابی مکانی پدیده های مستقر در محیط که رسیدن به یک توسعه مقبول و معقول را تسهیل می نماید به یک توفیق نسبی نیز دست یابد

■ 2-1- نواحی یک خصیصه ای 2- نواحی چند خصیصه ای 3- کلیت نواحی

■ 3- شکل خاصی از منطقه عملکردی است که دارای یک نقطه کانونی می باشد و در آن نقطه یک برتری منطقه ای و نوعی رهبری منطقه ای وجود دارد بعبارت دیگر اگر ارتباط و کنش و واکنش بین نواحی مختلف یک منطقه وجود داشته و عملکردهای رهبری منطقه در یک ناحیه متمرکز باشد آن منطقه ، منطقه کانونی نامیده می شود در درون نواحی کانونی ممکن است مرکزیت در سطوح متفاوت وجود داشته باشد که در اینجا سطح بندی مراکز کانونی یا رشد مطرح می گردد در یک منطقه کانونی نیز نواحی مختلف ممکن است بعلا گوناگون مرکزیت یک نقطه کانونی را برگزینند و بدین ترتیب منظومه های مختلف در داخل یک منطقه کانونی بوجود آمده و به آن ساختار منظومه ای بدهد

■ 1-4 – برنامه ریزی در سطح استان 2- برنامه ریزی در سطح شهرستان 3- برنامه ریزی در سطح دهستان 4- برنامه ریزی در سطح شهر 5- برنامه ریزی در سطح روستا

فصل چهارم

سابقه و ضرورت برنامه ریزی ناحیه ای در
جهان

هدف کلی فصل چهارم

آشنایی دانشجویان با سابقه و ضرورت برنامه ریزی ناحیه ای
در جهان

اهداف رفتاری - آموزشی

آشنایی با :

- زمان آغاز برنامه ریزی
- سابقه برنامه ریزی ناحیه ای در ایران
- تجربیات برنامه ریزی منطقه ای در ایران
- برنامه ریزی منطقه ای در کشورهای توسعه یافته
- برنامه ریزی منطقه ای در کشورهای در حال توسعه

بنیانگذاران برنامه ریزی ناحیه ای در جهان

اگر برنامه ریزی را کوششی برای بهتر زیستن بدانیم از زمان استفاده بشر از منابع و امکانات محیط اطراف برنامه ریزی آغاز شد.

شکل گیری برنامه ریزی منطقه ای در دهه های اخیر

“ سازمان عمران دره تنسی “ دولت آمریکا نخستین کوشش
امروزین برای برنامه های منطقه ای است . سابقه آن به
میانه قرن 19 می رسد.

سابقه برنامه ریزی ناحیه ای در ایران

در اثر ورود تکنولوژی در کشاورزی ، صنعت ، حمل و نقل ، نیرو ، سوخت و آموزش و بهداشت در دهه های اخیر ، مفهوم برنامه ریزی توسعه اقتصاد جامعتر و پیچیده تر می شود.

سابقه عمران ناحیه ای در ایران

ابتدا در برنامه هفت ساله اول 34 - 1327 مطرح شد.

1336 : بررسی جنوبشرقی کشور توسط مشاوران ایتال
کنسولت

بعد از انقلاب : مطالعات جامع توسعه

تجربیات برنامه ریزی منطقه ای در ایران

در برنامه پنجم “ دو هدف اختصاصاً “ مربوط به برنامه ریزی منطقه ای شامل :

- ارتقاء سطح اشتغال مفید در تمام مناطق
- ایجاد توازن بیشتر اقتصادی – اجتماعی در مناطق مختلف کشور

مطالعات منطقه ای در ایران

اولین مطالعه سال 1961 : سازمان آبادانی و مسکن

دومین مطالعه : گروه بتل

سومین مطالعه : محمد حمصی از دانشگاه شیراز

آخرین مطالعه : میسرا

سابقه و تجارب سایر کشورها در برنامه ریزی منطقه ای

کشورهای اروپای غربی و آمریکای شمالی بعلاوه ویژگیهای اقتصادی و نظام تصمیم گیری فاقد برنامه ریزی های جامع توسعه اقتصادی – اجتماعی می باشد.

برنامه ریزی منطقه ای در کشورهای توسعه یافته

در آرژانتین برنامه ریزی در دو منطقه بطور جدی آغاز شد

برزیل : ایالات شمالشرقی

ترکیه : آناتالیا ، چوکوروا ، استانبول

برنامه ریزی منطقه ای در انگلستان

اولین دستور العمل : 1920 منطقه دنکاستر

1930 : توجه به منطقه گرایی

سال 1960 توجه به رشد اقتصادی مناطق

70 - 1945 ایجاد اشتغال

برنامه ریزی منطقه ای در فرانسه

از اواسط دهه 1950 شروع شد.

دهه 1960 توسعه یافت

تاکید برنامه ریزی منطقه ای در فرانسه بر روی عدم تمرکز
زندگی اقتصادی در مرکز ، پخش آن در مناطق مختلف
کشور بود .

برنامه ریزی منطقه ای در ایتالیا

در ایتالیا برنامه ریزی منطقه ای ارتباط تنگاتنگ با فعالیتهای صنعتی در شمال کشور دارد در رابطه با ویژگیهای منطقه ای و ساختی طرحهای توسعه را اجرا می کند.

برنامه ریزی منطقه ای در کشورهای در حال توسعه

1. برای منطقه شهرها و نواحی تحت فشار
2. در رابطه با برنامه های ملی کشور
3. جهت تطابق طرحهای ملی کشورها

برنامه ریزی منطقه ای در تایلد

از اهداف اصلی ، بهبود شرایط زندگی مردم ساکن مناطق روستایی از طریق ایجاد توازن در ارائه خدمات زیر بنایی که این امر از ثبات سیاسی نشئت می گیرد.

خود آزمایی فصل چهارم

سوالات تستی

1- در کدام کشور برنامه ریزی منطقه ای جهت تطابق طرحهای ملی کشور با چگونگی رشد مناطق تحت فشار استفاده می شود؟

الف- یوگوسلاوی

ب- برزیل

ج- تایلند

د- ایتالیا

2 - سابقه عمران ناحیه ای در ایران نخستین بار از چه سالی مورد توجه قرار گرفت ؟

الف- از 1336 به مدت 5 سال

ب- از سال 1327 به مدت 7 سال

ج- از سال 1344 به مدت 7 سال

د- از سال 1345 به مدت 5 سال

3- در برنامه پنجم عمرانی کشور ایران به چند منطقه تقسیم شده است ؟

الف- 5 منطقه

ب- 7 منطقه

ج- 11 منطقه

د- 20 منطقه

4- میسرا معتقد است در برنامه ریزی مکانی در ایران به چند سطح از کانونهای رشد نیاز داریم؟

الف- 5 سطح

ب- 6 سطح

ج- 10 سطح

د- 15 سطح

5 - برنامه ریزی در انگلیس با چند مشکل مواجه بوده است؟

الف- دو مشکل

ب- 3 مشکل

ج- 4 مشکل

د- 5 مشکل

6 - کتاب معروف « روشهای تحلیل منطقه ای » مربوط به کدامیک از دانشمندان نامبرده در زیر است ؟

الف- کریستالر

ب- لابلانش

ج- والتر ایزارد

د- فون تانن

7 - موضوع عمران ناحیه ای نخستین بار در کدامیک از برنامه های عمران کشور مطرح شده است ؟

الف- برنامه اول

ب- برنامه دوم

ج- برنامه سوم

د- برنامه چهارم

8 - با تقسیم بندی که میسرا از لحاظ اندازه نسبت به منطقه
نموده است شهرستانها در کدام گروه زیر قرار می گیرند؟

الف- میانی

ب- خرد

ج- کلان

د- حد واسط بین خرد و میانی

9 - اصطلاح مکان مرکزی با نام کدام دانشمند بلند آوازه زیر پیوند دارد ؟

الف- فون تانن

ب- پیتر هاگت

ج- والتر ایزارد

د- والتر کریستالر

10 - مشابهت برنامه ریزی منطقه ای ایران با کدامیک از کشور های زیر است ؟

الف- انگلیس

ب- ایتالیا

ج- تایلند

د- فرانسه

سوالات تکمیلی

1. معنی اصطلاح ARD یعنی
.....
2. از خصوصیات بارز سازمان فضایی فعالیتها در ایتالیا ،
وجود فعالیت‌های گسترده صنعتی در کشور
و فعالیت‌های فراوان کشاورزی در ایتالیا می
باشد
3. میسرا معتقد است برنامه ریزی در ایران به شش سطح
از کانونهای رشد نیاز داریم که عبارتند از.....
.....
4. اولین برنامه ریزی ناحیه ای با قدمت چند هزار ساله
مربوط به و در حدود سال.....
.....
5. برنامه ریزی منطقه ای مطلب نیست .
.....

سوالات تشریحی

1. برنامه ریزی منطقه ای در ایتالیا را بنویسید
2. شکل گیری برنامه ریزی منطقه ای رادر دهه های اخیر شرح دهید
3. در کشور فرانسه تاکید برنامه ریزی منطقه ای بر روی چیست
4. در برنامه عمران اول و دوم کشور به توسعه کدام مناطق توجه شده است .

■ پاسخ سوالات تستی

- 1- الف 2- ب 3-ج 4- ب 5- الف 6- ج 7-
- الف 8- ب 9- د 10 – ج

■ پاسخ سوالات تکمیلی

- 1 - توسعه شتابان مناطق روستایی
- 2- شمال- جنوب
- 3-1- قطبهای رشد 2- مراکز رشد 3- نقاط رشد 4- مراکز خدمات 5- روستاهای مرکزی 6- روستا
- 4- استفاده از آب – 2900 قبل از میلاد
- 5- جدید و نو

پاسخ سوالات تشریحی

1. از خصوصیات بارز سازمان فضایی فعالیتها در ایتالیا وجود فعالیت‌های گسترده صنعتی در شمال و وجود فعالیت‌های گسترده کشاورزی در جنوب آن می باشد و بعضی از شهرهای بزرگ و معروف رشد و توسعه بیشتری نسبت به سایر شهرها یافته اند برنامه ریزی منطقه ای در ایتالیا ارتباط تنگاتنگ و مستقیم با این خصوصیت بارز فضایی دارد و سعی می کند در رابطه با ویژگیهای منطقه ای و ساختی ، طرحها و برنامه های توسعه را اجرا کند .

■ 2- برنامه ریزی توسعه منطقه ای به صورت دانشی که دارای مبنای نظری و عملی باشد موضوعی نسبتاً جدید است و در عصر حاضر به دانش چند رشته ای تبدیل شده است در حال حاضر مهمترین مبحثی که در برنامه ریزی منطقه ای مورد بحث و بررسی بوده و با نام برنامه ریزی منطقه به بررسی آن می پردازند روابط بین شهر و منطقه ، روابط بین مناطق و تفاوت اختلاف بین مناطق است در سالهای اخیر نشریه ای تحت عنوان « در وسعت و ماهیت علوم منطقه ای » به بررسی علوم منطقه ای پرداخته است .

3 - به علت رشد سریع اقتصادی - اجتماعی در پاریس
در این کشور تاکید بر روی عدم تمرکز زندگی اقتصادی
در مرکز و پخش آن در مناطق مختلف کشور از طریق
توسعه موقعیت های فراوان اقتصادی - اجتماعی و
فرهنگی در سایر مناطق کشور دارد.

4 - سازمان برنامه در سال 1322 با ایجاد بنگاه عمران دشت مغان اولین گام را در راه توسعه ناحیه مغان برداشت هدف از اجرای برنامه با استفاده از آب رودخانه ارس ، عشایر ایلسون اسکان پیدا کرده و اقتصاد دامداری متحرک به اقتصاد دامی و کشاورزی روستایی تبدیل شود . عمران ناحیه ای در برنامه دوم به شکل تازه ای با سرمایه گذاریهای متحرک و همه جانبه در مناطق مستعد کشور مورد توجه قرار گرفت . ناحیه خوزستان با برخورداری از امکانات بالقوه طبیعی و توانهای تولیدی قابل توجه مورد نظر قرار گرفت . سازمان آب و برق خوزستان بوجود آمد .

فصل پنجم

اصول و روشهای برنامه ریزی ناحیه ای

هدف کلی فصل پنجم

آشنایی دانشجویان با اصول کلی روشها و تکنیکهای برنامه ریزی ناحیه ای است

اهداف رفتاری - آموزشی

آشنایی با :

- اصول کلی برنامه ریزی ناحیه ای
- انواع روشهای اسکالوگرام یا میزان سنج های نهادی
- تکنیک مکان یابی گاتمن
- انواع روشهای تاکسونومی و آنالیز آن
- فرآیند تحلیلی سلسله مراتب

اصول کلی برنامه ریزی ناحیه ای

کاربرد روشهای کمی در اصول کلی برنامه ریزی بطور اعم
بخصوص در اصول کلی برنامه ریزی منطقه ای افزایش
یافته با توسعه روشهای کمی دانشجویان و برنامه ریزان
حرفه ای می بایستی با تکنیکهای مطالعاتی آشنا شوند .

انواع روشهای اسکالوگرام

- 1 - میزان سنج نهادی
- 2 - تکنیک مکان یابی گاتمن

میزان سنج نهادی

برای محاسبه میزان مرکزیت بکار می رود.
عدم توجه به زمان و نداشتن دیدگاه آینده نگرانه نقاط ضعف
این روش است.
اطلاعاتی درباره تعیین محل خدمات و فعالیتها می دهد.

تکنیک مکان یابی گاتمن

بر اساس رتبه بندی و امتیازاتی که به هر مکان داده می شود
درجه بندی شده و مکان بهینه انتخاب می گردد.

کاربردهای بالقوه و مفید اسکالوگرام در برنامه ریزی منطقه ای

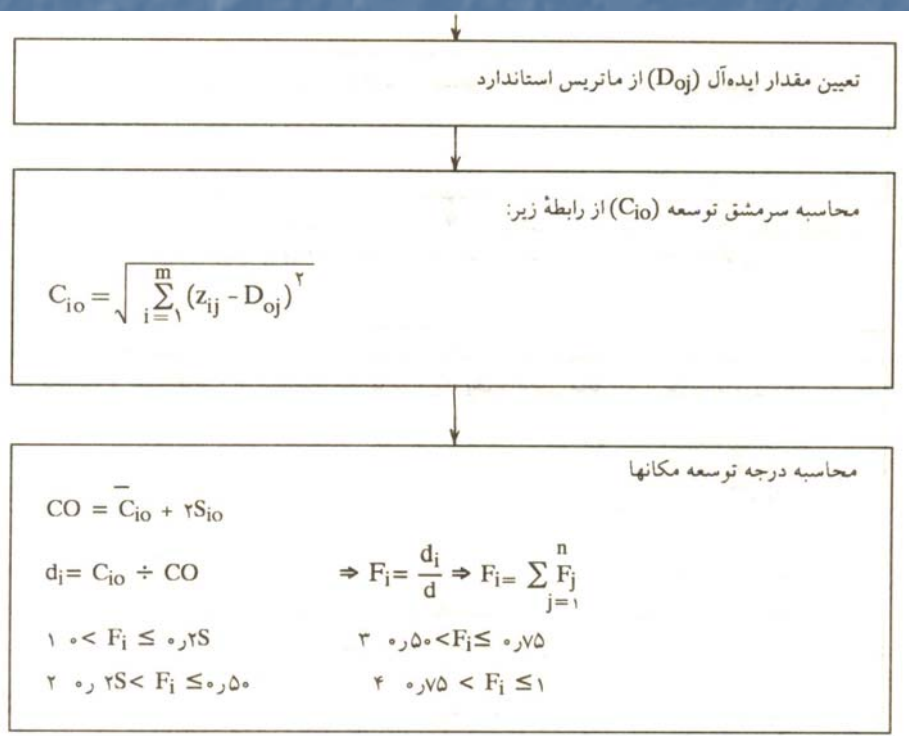
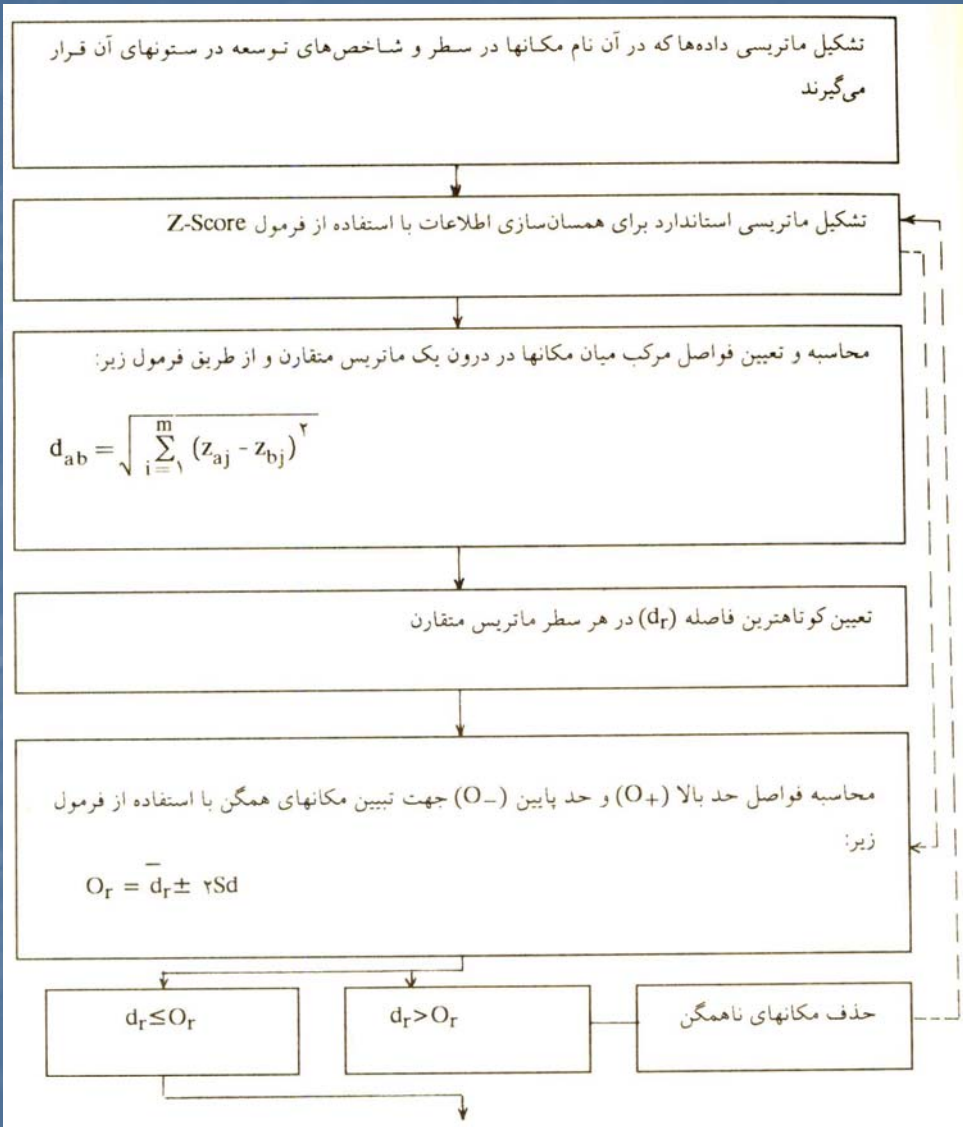
اسکالوگرام دستی دارای مزیت‌هایی نسبت به مقیاس کامپیوتری
گاتمن دارد ساخت و تفسیر آن آسانتر و نیازمند آموزش یا
ابزار پیچیده نیست.

انواع روشهای تاکسونومی

- روش آنالیز خوشه ای
- روش آنالیز عوامل
- روش آنالیز تاکسونومی

روش آنالیز تاکسونومی

يك روش عالی درجه بندی ، طبقه بندی ، مقایسه کشورها یا مناطق مختلف با توجه به درجه توسعه و مدرن بودن آنها می باشد.

شمای گردش مربوط به مراحل مختلف روش آنالیز تاکسونومی.

نحوه بکارگیری شاخصهای محیطی ، اقتصادی ، اجتماعی در
قالب تحلیل تاکسونومی است و موفقیت آمیز بودن آنالیز
تاکسونومی بدلیل تحلیل شاخصهایی است که وارد آنالیز
تاکسونومی می شوند.

فرآیند تحلیلی سلسله مراتب

انتخاب چند شاخص کار ارزیابی را پیچیده و از حالت ساده تحلیلی که ذهن انجام می دهد خارج می کند ابزار تحلیلی قوی چون فرآیند تحلیلی سلسله مراتب نیاز است.

آشنایی با مراحل مختلف آنالیز تاکسونومی

در برنامه ریزی انتخاب هدف همیشه اولین عامل است .
جهت یکسان کردن نواحی برای هر متغیر هر ناحیه ،
بزرگترین مقدار را مقدار مطلوب در نظر می گیریم.

آنالیز تاکسونومی

درجه توسعه یافتگی بین صفر و یک می باشد $0 < F_i < 1$ هر قدر به صفر نزدیک تر ، شهرستان توسعه یافته تر . هر قدر به یک نزدیک تر ، دلیل عدم توسعه شهرستان می باشد.

تبدیل ماتریس داده‌ها به ماتریس استاندارد.

خصوصیت نام شهرستان	تخت بیمارستان برای هر ده هزار نفر	تعداد پزشک برای هر ده هزار نفر	تعداد مراکز بهداشتی برای هر ده هزار نفر	تعداد خانه بهداشت برای هر ده هزار نفر
اراک	۱٫۹۰ D _{۱۱}	۱٫۸۲ D _{۱۲}	-۰٫۹۲ D _{۱۳}	۰٫۳۸ D _{۱۴}
سریند	-۰٫۷ D _{۲۱}	-۰٫۹۸ D _{۲۲}	-۰٫۷۶ D _{۲۳}	۰٫۰۲ D _{۲۴}
ساوه	-۰٫۲ D _{۳۱}	-۰٫۸۵ D _{۳۲}	-۰٫۱ D _{۳۳}	۱٫۹۰ D _{۳۴}
آشتیان	-۰٫۱۷ D _{۴۱}	۰٫۳۵ D _{۴۲}	-۰٫۱ D _{۴۳}	۱٫۰۸ D _{۴۴}
تفرش	-۰٫۷ D _{۵۱}	۰٫۳۵ D _{۵۲}	۱٫۹۰ D _{۵۳}	-۰٫۴۲ D _{۵۴}
ایده‌آل بزرگترین عدد D _{۵۰}	۱٫۹۵	۱٫۸۲	۱٫۹۰	۱٫۹۰

جدول شماره ۶ - تشکیل ماتریس داده‌ها.

خصوصیت شهرستان	تخت بیمارستان هر ده هزار نفر	پزشک برای هر ده هزار نفر	مرکز بهداشت برای هر ده هزار نفر	خانه بهداشت برای هر ده هزار نفر	(Xi - X̄)²	(Xi - X̄)²	(Xi - X̄)²	(Xi - X̄)²
اراک	۴۵	۳	۰٫۵۹	۰٫۸۲	۱۰۲۴	۱٫۰۴	۰٫۲۱	۰٫۲۰
سریند	۰	۱٫۴۳	۰٫۶۷	۱٫۳	۱۶۹	۰٫۳۰	۰٫۱۴	۰٫۰۰۰۹
ساوه	۱۰	۱٫۵	۱	۳٫۵	۲۵	۰٫۲۲	۰٫۰۰۲۵	۴٫۹
آشتیان	۹۰	۲	۱	۰	۲۵	۰٫۰۰۰۴	۰٫۰۰۲۵	۱٫۶۱
تفرش	۰	۲	۲	۰٫۷۷	۱۶۹	۰٫۰۰۰۴	۰٫۹۰	۰٫۲۵
∑ Xi	۱۳	۹٫۹۳	۵٫۲۶	۶٫۳۹	۱۴۱۲	۱٫۵۶	۱٫۲۵	۶٫۹
X̄	۱۳	۱٫۹۸	۱٫۰۵	۱٫۲۷	-	-	-	-
SX					۱۶٫۸	۰٫۵۶	۰٫۵	۱٫۱۷

$$\bar{X} = \frac{\sum X_i}{N}$$

$$S_i = \sqrt{\frac{\sum (X_i - \bar{X})^2}{N}}$$

شاخص نام شهرستان	۱	۲	۳	۴
۱	D_{11}	D_{12}	D_{13}	D_{14}
۲	D_{21}	D_{22}	D_{23}	D_{24}
۳	D_{31}	D_{32}	D_{33}	D_{34}
۴	D_{41}	D_{42}	D_{43}	D_{44}
۵	D_{51}	D_{52}	D_{53}	D_{54}

طریقه محاسبه فواصل مرکب بین شهرستانها (مربوط به مرحله سوم و چهارم)

$D_{11}-D_{21}$	۲۶	$D_{12}-D_{22}$	۲۸	$D_{13}-D_{23}$	-۰٫۱۶	$D_{14}-D_{24}$	-۰٫۴	$(۲۶)^2+(۲۸)^2+(۰٫۱۶)^2+(-۰٫۴)^2$	۳۸۴
$D_{11}-D_{31}$	۲۰۵	$D_{12}-D_{32}$	۲۶۷	$D_{13}-D_{33}$	-۰٫۸۲	$D_{14}-D_{34}$	-۲٫۲۸	$(۲۰۵)^2+(۱۳۴۷)^2+(-۰٫۸۲)^2+(-۱٫۴۶)^2$	۴۱۷
$D_{11}-D_{41}$	۲۰۷	$D_{12}-D_{42}$	۱۳۴۷	$D_{13}-D_{43}$	-۰٫۸۲	$D_{14}-D_{44}$	-۱٫۴۶	$(۲۰۷)^2+(۱۳۴۷)^2+(-۰٫۸۲)^2+(-۱٫۴۶)^2$	۳۰۶
$D_{11}-D_{51}$	۰٫۵	$D_{12}-D_{52}$	۰٫۱۳	$D_{13}-D_{53}$	-۰٫۶۶	$D_{14}-D_{54}$	۱٫۸۸	$(۰٫۵)^2+(۰٫۱۳)^2+(۰٫۶۶)^2+(۱٫۸۸)^2$	۲٫۰۵
$D_{21}-D_{31}$	۰٫۵	$D_{22}-D_{32}$	-۱٫۳۳	$D_{23}-D_{33}$	-۰٫۶۶	$D_{24}-D_{34}$	-۱٫۰۶	$(۰٫۵)^2+(-۱٫۳۳)^2+(-۰٫۶۶)^2+(-۱٫۰۶)^2$	۱٫۸۸
$D_{21}-D_{51}$	۰	$D_{22}-D_{52}$	-۱٫۳۳	$D_{23}-D_{53}$	-۲٫۶۶	$D_{24}-D_{54}$	۰٫۴۴	$(۰)^2+(-۱٫۳۳)^2+(-۲٫۶۶)^2+(۰٫۴۴)^2$	۳
$D_{31}-D_{51}$	۰	$D_{32}-D_{52}$	-۱٫۲	$D_{33}-D_{53}$	۰	$D_{34}-D_{54}$	۰٫۸۲	$(۰)^2+(-۱٫۲)^2+(۰)^2+(۰٫۸۲)^2$	۱٫۴۵
$D_{31}-D_{51}$	۰٫۵	$D_{32}-D_{52}$	-۱٫۲	$D_{33}-D_{53}$	-۲	$D_{34}-D_{54}$	۲٫۳۲	$(۰٫۵)^2+(-۱٫۲)^2+(-۲)^2+(۲٫۳۲)^2$	۳٫۳۲
$D_{41}-D_{51}$	۰٫۵	$D_{42}-D_{52}$	۰	$D_{43}-D_{53}$	-۲	$D_{44}-D_{54}$	۱٫۵	$(۰٫۵)^2+(۰)^2+(-۲)^2+(۱٫۵)^2$	۲٫۵
								$(۲۶)^2+(۱۳۴۷)^2+(-۰٫۸۲)^2+(۰٫۴)^2$	۴۰۷

ماتریس فواصل مربوط به مرحله پنجم و ششم.

	اراک	سریند	ساوه	آشتیان	تفرش	کوتاهترین فاصله
اراک	۰	۳٫۸۴	۴٫۱۷	۳٫۰۶	۴٫۰۷	۳٫۰۶
سریند	۳٫۸۴	۰	۲٫۰۵	۱٫۸۸	۳	۱٫۸۸
ساوه	۴٫۱۷	۲٫۰۵	۰	۱٫۴۵	۳٫۳۲	۱٫۴۵
آشتیان	۳٫۰۶	۱٫۸۸	۱٫۴۵	۰	۲٫۵	۱٫۸۸
تفرش	۴٫۰۷	۳	۳٫۳۲	۲٫۵	۰	۲٫۵
d	-	-	-	-	-	۱۰٫۳۴
d	-	-	-	-	-	۲٫۰۶
Sd	-	-	-	-	-	۱٫۴۰

طرز تشکیل ستون CiD (سرمشق توسعه)

نام شهرستان	$(D_{i1}-D_{o1})^2$	$(D_{i2}-D_{o2})^2$	$(D_{i3}-D_{o3})^2$	$(D_{i4}-D_{o4})^2$	$\sqrt{\sum (D_i - D_o)^2}$	$F_i = C_{io} : C_o$	
D _o	۱٫۹۵	۱٫۸۲	۱٫۹	۱٫۹	-	-	-
اراک	(۱٫۹۵-۱٫۹۵)	(۱٫۸۲-۱٫۸۲) ^۲	(-۰٫۹۲-۱٫۹) ^۲	(۰٫۳۸-۱٫۹) ^۲	۳٫۶	۰٫۷۶	۳
سریند	(-۰٫۷۵-۱٫۹۵)	(-۰٫۹۸-۱٫۸۲) ^۲	(-۰٫۷۶-۱٫۹) ^۲	(۰٫۰۲-۱٫۹) ^۲	۴٫۵۹	۰٫۹۷	۵
ساوه	(-۰٫۲-۱٫۹۵)	(-۰٫۸۵-۱٫۸۲) ^۲	(۰٫۰۸-۱٫۹) ^۲	(۱٫۹-۱٫۹) ^۲	۳٫۹۶	۰٫۸۴	۴
آشتیان	(۰٫۲-۱٫۹۵)	(۰٫۳۵-۱٫۸۲) ^۲	(-۰٫۱-۱٫۹) ^۲	(۱٫۰۸-۱٫۹) ^۲	۳٫۳۷	۰٫۷۱	۲
تفرش	(-۰٫۷-۱٫۹۵)	(۰٫۳۵-۱٫۸۲) ^۲	(۱٫۹-۱٫۹) ^۲	(-۰٫۴۲-۱٫۹) ^۲	۳٫۲	۰٫۶	۱
C _{io}	-	-	-	-	۳٫۷۴	-	-
S _o	-	-	-	-	۰٫۴۸	-	-

خودآزمایی فصل پنجم

سوالات تستی

■ 1- در میزان سنج نهادی کدامیک از عوامل به عنوان شاخص مرکزیت ارجحیت دارد؟

الف- نوع فعالیت ب- جمعیت ج- نوع عملکرد د - تعداد نهاد

■ 2- به نظر کدامیک از دانشمندان نامبرده در زیر میزان سنج گاتمن یک بیان بصری از سلسله مراتب مکانی ارائه می نماید؟

الف - گاتمن ب- فیشر ج- کریستالر د- والکنر

■ 3- آنالیز تاکسونومی دارای چند مرحله است ؟

الف- 3 مرحله
ب- 5 مرحله
ج- 7 مرحله
د- 8 مرحله

■ 4- بهترین روش بکارگیری شاخص های محیطی ، اقتصادی و محیطی و اجتماعی در قالب تحلیل تاکسونومی چیست ؟

الف- فرآیند تحلیل سکونتگاه
اصل میانگین
ج- تئوری

ب- استفاده از روشهای اسکالوگرام
سلسله مراتب
د- فرآیند

■ 5- Cio نشان دهنده کدامیک از مفاهیم زیر است؟

الف- سرمشق توسعه
ب- اعداد ایده ال جدول
ج- حد بالای
د- درجه توسعه یافتگی

■ 6- شهرستانهای همگن در کدامیک از فواصل زیر قرار می گیرند؟

الف- $d+2sd$ ب- $d-2sd$ ج- $d\pm 2sd$
د- $d\pm sd$

■ 7- درجه توسعه یافتگی شهرستانها با کدامیک از فرمولهای زیر بدست می آید؟

الف - سر مشق توسعه

حد بالای سر مشق توسعه

ب- حد بالای سر مشق توسعه

سر مشق توسعه

ج- سر مشق توسعه

اسناندار دمطلوب

د- استاندارد مطلوب

سر مشق توسعه

- 8- یکی از ابزارهای قدرتمند برای اندازه گیری یا شاخص کدامیک از وضعیتهای زیر است
- الف- فرایند تحلیلی سلسله مراتب
- ب- آنالیز تاکسونومی
- ج- آنالیز جاذبه ها
- د- آنالیز جریانها

سوالات تکمیلی

1. در برنامه ریزی انتخاب همیشه اولین عامل است
2. اسکالوگرام دستی برای استفاده توسط برنامه ریزان روستایی برتریها و مزیتها ی روشنی نسبت به دارد.
3. در ارزیابی هر موضوعی ما نیاز به یا شاخص داریم .
4. شهرستانی که فواصل آنها مابین دو حد $d \pm 2sd$ قرار می گیرند نامیده می شود.
5. هرچقدر میزان c_{io} کوچکتر باشد دلیل بر هر شهرستان است.

سوالات تشریحی

1. کاربرد های بالقوه و مفید اسکالوگرام در برنامه ریزی منطقه ای را بنویسید
2. روش میزان سنج نهادی را توضیح دهید.
3. یکی از روشهای مختلف درجه بندی مناطق از لحاظ توسعه یافتگی را نام ببرید و توضیح دهید.
4. سرمشق توسعه چگونه بدست می آید.

■ پاسخ سوالات تستی

- 1- ب 2- ب 3- د 4- د 5- الف
6- ج 7- الف 8- الف

■ پاسخ سوالات تکمیلی

- 1 - هدف
2- مقیاس کامپیوتری شده گاتمن
3- معیار اندازه گیری
4- شهرستانهای همگن
5- توسعه یافتگی

■ پاسخ سوالات تشریحی

1-1 طبقه بندی کردن سکونتگاهها به سطوح مختلف پیچیدگی عملکردی و تبیین انواع آنها و تنوع خدمات و تسهیلات واقع در مکانهای مرکزی در سطوح مختلف یک سلسله مراتب 2- نشان دادن پیوستگی های ناقص بین خدمات و تسهیلات واقع در مکانهای ویژه و ارتباطات بالقوه میان آنها 3- ارائه و نمایش ترتیب و سلسله مراتبی که در آن سکونتگاهها عملکردهایی را در اختیار دارند و بینشی به منظور نتیجه گیری منطقی از سرمایه گذار یهایمکمل یا ایجاد کننده فعل و انفعال بدست می دهند.

ادامه ی سؤال 1 :

- 4- بررسی سریع و آسان تعداد خدمات و تسهیلات و نحوه پراکندگی و توزیع آنها در میان سکونتگاهها از طریق قرایت ارقام ستونها 5-
- 6- شناسایی دقیق « عملکردهای ناپیدا» یا بطور غیر منتظره غایب و جهت دهی به مطالعات و بررسی ها 7- شناسایی عملکرد های موجود غیر منتظره و دلیل حضور خدمات در این سکونتگاهها 8-
- تعیین شاخصهای خام مربوط به اندازه آستانه جمعیتی مورد نیاز برای نگهداشت خدمات 9- تصمیم گیری در مورد برنامه های مناسب سرمایه گذاری جهت سکونتگاهها در سطوح مختلف با رعایت سلسله مراتب فضایی

2 - یکی از روشهای محاسبه میزان مرکزیت است این روش از حضور و عدم حضور موسساتی که خدمات فعالیت‌های اقتصادی و غیره را تامین می‌کنند بعنوان ضابطه‌ای جهت تشکیل سلسله مراتب استفاده میکند بر روش جمعیت بعنوان شاخص مرکزیت از جمعیت دارد بویژه وقتی هدف تمامی این عملیات انتخاب مکانهایی باشد که بتواند خدمات گوناگون را برای جمعیت مناطقی که در داخل یک محدوده مکانی قرار دارند بوجود آورد این روش در محاسبه درجه سکونتگاهها جز روشهایی ساده و موثر است ولی عدم توجه به عامل زمان و نداشتن یک دید آینده نگرانه بعنوان نقطه ضعف این روش به شمار می‌رود

3 - روش آنالیز تاکسونومی می باشد که برای طبقه بندیهای مختلف در علوم بکار برده می شود نوع خاص آن تاکسونومی عددی است که ارزیابی عددی شباهتها و نزدیکیها بین واحد های تکسونومیک و درجه بندی آن عناصر به گروههای تکسونومیک می باشد اولین بار توسط آندرسون پیشنهاد شد در سال 1968 بعنوان وسیله ای برای طبقه بندی و درجه توسعه یافتگی بین ملل مختلف توسط پروفیسور هلوینگ در یونسکو مطرح شد.

$$4 - C_{io} = \sqrt{\sum (P_i - P_0)^2} \text{ سرمشق توسعه} \quad = D_i \text{ اعداد}$$

موجود در ماتریس استاندارد

$$D_0 = \text{اعداد ایده ال هر ستون}$$

فصل ششم

روش تجزیه و تحلیل جمعیت در برنامه ریزی
ناحیه ای

هدف کلی فصل ششم

آشنایی با روش روش تجزیه و تحلیل جمعیت در برنامه ریزی
ناحیه ای

اهداف رفتاری - آموزشی

آشنایی با :

- اهمیت مطالعات جمعیتی در برنامه ریزی ناحیه ای
- سابقه و ضرورت مطالعات جمعیتی در ایران و جهان
- روشهای پیش بینی جمعیت در برنامه ریزی
- کاربرد مختلف جمعیت در برنامه ریزی ناحیه ای

اهمیت مطالعات جمعیتی در برنامه ریزی ناحیه ای

اهم موضوعات :

- جمعیت متناسب
- سیاستهای توزیع جمعیت ، مهاجرت
- سیاستهای اقتصادی – اجتماعی جمعیت
- سیاستهای باروری تنظیم خانواده
- جنبه های فرهنگی ، اخلاقی ، مذهبی مرتبط با کنترل
موالید

سابقه مطالعات جمعیتی در ایران و جهان

چینیهای دوران باستان ، کنفسیون ، افلاطون ، ارسطو و ...
علاقه مند به موضوعات جمعیتی بودند.

در ایران توجه به جمعیت در برنامه ریزها بعد از جنگ
جهانی دوم آغاز شد.

رابطه عوامل برنامه ریزی توسعه ناحیه ای و جمعیت

- رابطه جمعیت و فقر اقتصادی
- رابطه جمعیت با وضعیت آموزش ، بهداشت و کنترل محیط زیست
- رابطه جمعیت و تأمین اجتماعی ، اقتصادی زنان و سالمندان

روش تجزیه و تحلیل جمعیت در برنامه ریزی ناحیه ای

در بسیاری از تجزیه و تحلیل‌های برنامه ریزی ناحیه ای جمعیت عامل مهمی است و آنرا از لحاظ پراکندگی ، توزیع ، ترکیب ، ساختمان ، باروری و ... بررسی می کنند.

روشهای پیش بینی جمعیت در برنامه ریزی ناحیه ای

اغلب پیش بینی های امروزه بر اساس مدلهایی است که برای کشورهای پیشرفته تهیه شده و مهمترین ی پیش بینی دموگرافیک ، “ پیش بینی جمعیت کل “ است .

پیش بینی جمعیت

متخصصان دموگرافی برای پیش بینی جمعیت طرق مختلفی را پیشنهاد کرده اند که متداولترین آنها : روشهای ریاضی ، روشهای جمعیت شناسی ، روشهای اقتصادی ، روشهای جامع است.

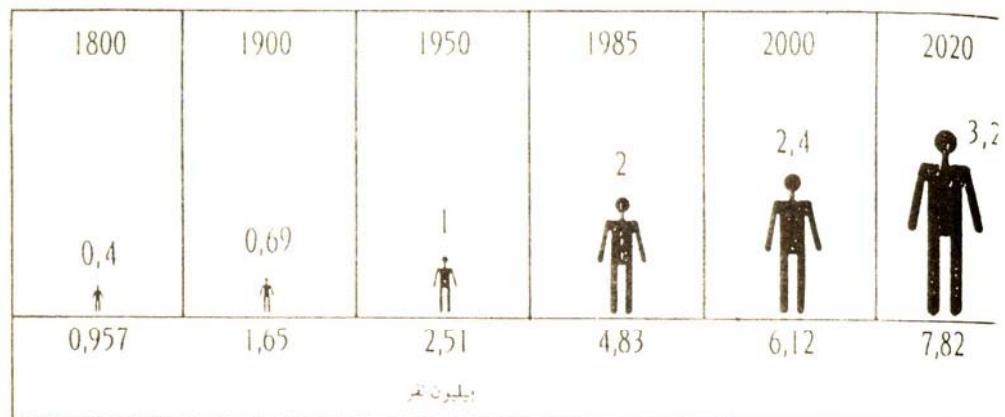
مناسبترین آنها روش ریاضی است.

روشهای ریاضی

برای پیش بینی جمعیت در کشورهای جهان سوم که از لحاظ آمارهای اقتصادی ، اجتماعی حتی حیاتی فقیر هستند مناسبترین و ساده ترین روشها ، روش ریاضی می باشد.

روند افزایش جمعیت در جهان.

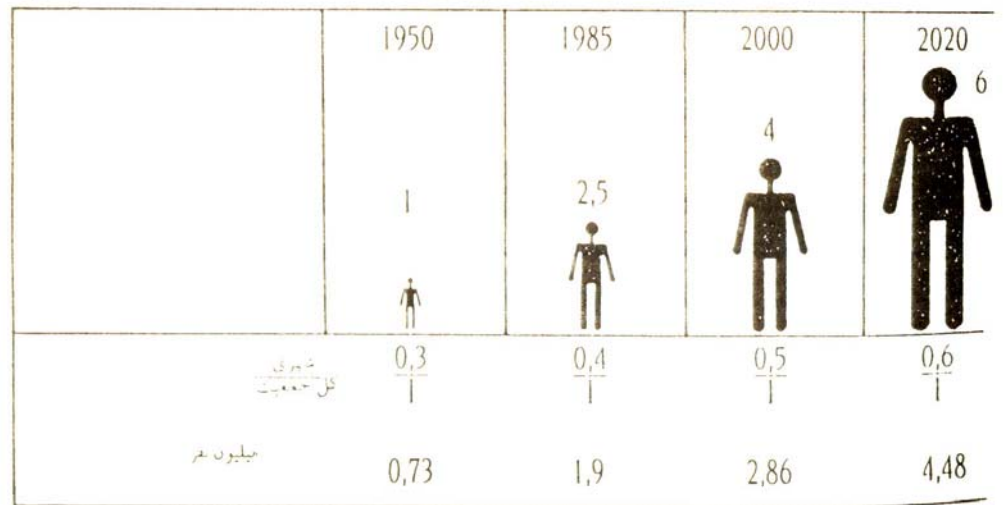
جهان

بیلیون نفر

شهرها

base 1 : 1950

میلیون نفر

جمعیت کشور در سالهای ۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۷۰ و برآوردن آن برای سالهای ۱۳۷۲ و ۱۳۷۷ ارقام میلیون نفر.

سال	جمع	مرد	زن	نسبت جنسی
۱۳۵۵	۳۳/۷	۱۷ر۴	۱۶ر۳	۱۰۶ر۷
۱۳۶۵	۴۹/۴	۲۵ر۳	۲۴ر۱	۱۰۵ر۰
۱۳۷۰	۵۷/۲	۲۹ر۶	۲۷ر۶	۱۰۷ر۲
۱۳۷۲	۶۰/۰	۳۱ر۰	۲۹ر۰	۱۰۷ر۰
۱۳۷۷	۶۷/۳	۳۴ر۹	۳۲ر۴	۱۰۷ر۷

روشهای جمعیت شناسی

سه روش در این زمینه قابل ذکر است:

1. روش برآورد میزان مهاجرت
2. روش ترکیبی
3. روش پیش بینی جمعیت از روی تعداد خانوارها

روشهای اقتصادی

این روش برای پیش بینی جمعیت شهرها یا مناطقی که بر اثر ایجاد یا گسترش فعالیت های اقتصادی در معرض رشد و توسعه قرار گرفته اند بکار می رود.

روش جامع

این روش مبتنی بر رعایت ظرفیت منطقه بوده در آن امکانات ، محدودیتهای جغرافیایی و معیشتی ، تعیین کننده حداکثر تعداد جمعیت آن شهر یا منطقه محسوب می شود.

کاربرد مختلف جمعیت در برنامه ریزی ناحیه ای

کاربرد تحلیلهای جمعیتی در برنامه ریزی ناحیه ، افزایش
قلمروهای آن ، تحلیل و شناخت جمعیت را الزامی ساخته
مهمترین کاربرد پیش بینی جمعیت : برنامه ریزیهای مختلف
اقتصادی ، اجتماعی است.

خود آزمایی فصل ششم

سوالات تستی

- 1- آیا بین جمعیت و برنامه ریزی توسعه می تواند رابطه همبستگی در کشوری وجود داشته باشد پاسخ درست را در گزینه های زیر مشخص نمایید ؟
- الف – در کشورهای پیشرفته وجود دارد
- ب- در کشورهای جهان سوم وجود دارد
- ج- بنا به ضرورت امکان دارد
- د- رابطه جدی وجود ندارد

■ 2- کدامیک از پژوهشگران زیر در رابطه با علم جمعیت تحقیق نموده و تئوریهای خود را منتشر نمودند؟

- الف- فیتز
- ب- مالتوس
- ج- هلو بینگ
- د- اندرسون

■ 3- کدامیک از روشهای زیر مربوط به روشهای جمعیت شناسی است؟

- الف- روش تعیین ضریب
- ب- روش میزان قابلیت دسترس
- ج- روش کارکردی
- د- روش ترکیبی

■ 4- کدام مورد از مهمترین پیش بینیهای دموگرافیک است؟

الف- پیش بینی کل جمعیت

ب- پیش بینی جمعیت زنان

ج- پیش بینی جمعیت شاغل

د- پیش بینی جمعیت مردان

■ 5- مناسب ترین و ساده ترین روش پیش بینی جمعیت

در کشور های جهان سوم کدام مورد است

ب- روش ریاضی

د- روش جامع

الف- روش ترکیبی

ج- روش اقتصادی

■ 6- در کشور ماتوجه به جمعیت در برنامه ریزیها بعد از کدام واقعه زیر آغاز شده است

- الف- جنگ جهانی اول
- ب- جنگ جهانی دوم
- ج- انقلاب مشروطه
- د- حمله روسیه

■ 7- مهم ترین متغیری که در برنامه ریزی به عنوان مبنای محاسبات در نظر گرفته می شود کدام پارامتر زیر است

- الف- اشتغال
- ب- میزان برخورداری از خدمات
- ج- میزان درآمد
- د- جمعیت و دگرگونی آن

■ 8- کدام گزینه زیر فرمول صحیح محاسبه نرخ افزایش جمعیت کل را نشان می دهد؟

الف $P_n = P_0(1+r)^n$

ب $P_0 = P_n(1+r)^n$

ج $R = P_n(P_0 + 1)^n$

د $P_n = P_0(1+r)$

■ 9- برای پیش بینی جمعیت شهرها و مناطق که بر اثر ایجاد و یا گسترش فعالیتهای اقتصادی در معرض رشد و توسعه قرار گرفته اند عموماً از کدام روش زیر استفاده می شود؟

الف- روش جامع ب- روش ترکیبی ج- بر مبنای تعداد خانوار د- روشهای اقتصادی

سوالات تکميلي

- 1- متقاضيان دموگرافي براي محاسبه وپيش بيني جمعيت در حال و آينده راههاي مختلفي را پيشنهاد کرده اند که متداولترين آنها عبارتند از.....و..... و
- 2- بعد از پيروزي انقلاب اسلامي.....به عنوان مهمترين سرمايه کشور تلقي شد
- 3- در اهداف و ابزار خط مشي هاي جمعيتي بايد به توانهايبه صورت کامل توجه نمود
- 4- مساله مهم در پيش بيني جمعيت به روش اقتصادي..... و تعيين قدرت ايجاد مشاغل تبلي و حجم آنها مي باشد

سوالات تشریحی

1. رابطه میان جمعیت و برنامه ریزی را از چند لحاظ می توان مطالعه کرد نام ببرید ؟
2. به چه دلیل مناسبترین روش محاسبه پیش بینی جمعیت در حال و آینده روش ریاضی است ؟
3. تجزیه و تحلیل جمعیت در برنامه ریزی ناحیه ای بر اساس چه موضوعات مهمی انجام می گیرد ؟
4. رابطه متقابلی که بیت جمعیت و اجزای توسعه وجود دارد نام ببرید ؟

پاسخ سوالات تستي

- 1- ب 2- ب 3- د 4- الف 5- ب
- 6- ب 7- د 8- الف 9- د

پاسخ سوالات تکميلي

- 1- روشهاي رياضي – روشهاي جمعيت شناسي- روشهاي اقتصادي
- 2- جمعيت
- 3- محيطي
- 4- شناخت مشاغل اصلي

پاسخ سوالات تشریحی

■ ۱- الف) توجه به عوامل جمعیتی در طرح برنامه ها
ب) نقش برنامه های اقتصادی در دگرگون کردن وضع جمعیت

■ ۲- در این روش ابتدا رشد سالانه یا ضریب افزایش جمعیت را بدست می آورند و این ضریب را برای سالهای بعد ثابت فرض می کنند و جمعیت را بر این مبنا محاسبه و پیش بینی می نمایند ساده ترین طریق برای بدست آوردن ضریب افزایش که معمولاً با ... نمایش می دهد با استفاده از گزارشهای سالانه ثبت احوال در مورد تعداد موالید و متوفیات است .

■ - 1- جمعیت متناسب 2- سیاستهای توزیع جمعیت
ومهاجرت 3- سیاستهای اقتصادی – اجتماعی جمعیت
4- سیاستهای باروری وتنظیم خانواده 5- جنبه های
فرهنگی اخلاقی ومذهبی در ارتباط با کنترل موالید

■ 4- 1 – رابطه جمعیت وفقر اقتصادی 2- توسعه آموزش
وپرورش ومساله جمعیت 3- جمعیت ورابطه آن با وضعیت
بهداشتی جامعه 4- رابطه جمعیت وكیفیت محیط زیست
5- رابطه رشد جمعیت وتامین اجتماعی واقتصادی افراد
مسن 6- رابطه جمعیت وتوسعه ووضعییت اقتصادی
واجتماعی زنان

فصل هفتم

روشهای تعیین مکان بهینه

هدف کلی فصل هفتم

آشنایی با کاربرد روشهای تعیین مکان بهینه برای بر آوردن
نیازهای روستائیان

اهداف رفتاری - آموزشی

آشنایی با :

- شناخت جمعیت به عنوان شاخص مرکزیت
- روشهای مکان یابی بهینه
- آشنایی با روش ساده جمعیت
- روش کار کردی
- روشهای میزان قابلیت دسترسی مرکزی
- تئوری اصل میانگین
- تئوری رقابت مکانی در امتداد يك خط

روشهای مکان یابی بهینه

از لحاظ ساده و پیچیده بودن بشرح زیر است :

■ روشهای جمعیتی شامل روش ساده جمعیت

■ روش مرکز ثقل جمعیت

■ روشهای کارکردی

■ روشهای میزان قابلیت

■ جاذبه ، پتانسیل

روش ساده جمعیت

در این روش جمعیت هر مکان تعیین کننده اهمیت نسبی آن مکان می باشد.

میزان جمعیت منعکس کننده میزان نقش و کارکرد منطقه در جوابگویی به نیازهای خدماتی است.

اندازه جمعیت.

اندازه جمعیت	شاخص	اندازه جمعیت	شاخص
۱۰۰۰ تا ۱۰۹۹	۱۱	۱ تا ۹۹	۱
۱۱۰۰ تا ۱۱۹۹	۱۲	۱۰۰ تا ۱۹۹	۲
۱۲۰۰ تا ۱۲۹۹	۱۳	۲۰۰ تا ۲۹۹	۳
۱۳۰۰ تا ۱۳۹۹	۱۴	۳۰۰ تا ۳۹۹	۴
۱۴۰۰ تا ۱۴۹۹	۱۵	۴۰۰ تا ۴۹۹	۵
۱۵۰۰ تا ۱۵۹۹	۱۶	۵۰۰ تا ۵۹۹	۶
۱۶۰۰ تا ۱۶۹۹	۱۷	۶۰۰ تا ۶۹۹	۷
۱۷۰۰ تا ۱۷۹۹	۱۸	۷۰۰ تا ۷۹۹	۸
۱۸۰۰ تا ۱۸۹۹	۱۹	۸۰۰ تا ۸۹۹	۹
۱۹۰۰ تا ۱۹۹۹	۲۰	۹۰۰ تا ۹۹۹	۱۰

محاسن کاربرد روش ساده جمعیت

- سهولت کاربرد آن
- ساده ترین و امکان پذیرترین روش تعیین مکان بهینه

معایب کاربرد روش ساده جمعیت

- جمعیت تنها معیار اهمیت يك سکونتگاه
- اعمال نظر شخصی
- اهمیت و امتیاز بیشتر به افراد ساکن در سکونتگاههای بزرگ

روش کارکردی

وجود هر چه بیشتر تأسیسات اقتصادی و اجتماعی در يك
مكان موجب گرفتن امتیاز یا نمره بیشتر و بالاخره تعیین
مكان بهینه می گردد.

برنامه ریزی روستایی و ارائه الگویی بهینه در مناطق روستایی شهرستان خلخال

هدف مطالعه تعیین مکان بهینه بین روستاهای مورد مطالعه
در دهستان مورد نظر.

روش کار

مرحله اول

- تهیه لیست اسامی روستاهای این دهستان
- جدول عنوانهای خدمات و تأسیسات موجود دهستان
- تکمیل جدول فوق از خدمات موجود در روستاهای دهستان
- جمع بندی تأسیسات موجود در هر ده

مرحله دوم

- ترسیم جدولی دیگر
- تکمیل جدول دوم با استفاده از امتیازات مشخص شده
- جمع بندی امتیازات روستاها
- تعیین مکان بهینه بر اساس بالاترین مجموع امتیازات

سلسله مراتب تأسیسات آموزشی و امتیاز نسبی آنها براساس کارکردشان.

امتیاز	نوع وظیفه یا کارکرد	ردیف
۱	کودکستان	۱
۲	دبستان چند پایه از کلاس اول تا سوم	۲
۳	دبستان ۵ کلاسه	۳
۴	مدرسه راهنمایی یا مدرسه حرفه‌ای ساده بعد از دبستان	۴
۵	دبیرستان اعم از فنی - حرفه‌ای، نظری و تجربی	۵
۶*	دانشکده فنی و عادی و تربیت معلم	۶
۷*	دانشگاه و مدارس عالی	۷

* این ارقام می‌تواند با توجه به ابعاد و وسعت دانشکده و یا دانشگاه، با نظر برنامه‌ریز تعیین گردد.

تأسیسات و امکانات درمانی و امتیاز نسبی آنها براساس کارکردشان.

امتیاز	نوع وظیفه یا کارکرد
۱	بهبار روستایی
۲	بهداشت
۳	درمانگاه روستایی با یک پزشک
۴	درمانگاه مرکزی با چند پزشک
۵	بیمارستان
۶	بیمارستان منطقه‌ای درجه یک

تأسیسات و امکانات کشوری و امتیاز نسبی آنها براساس کارکردشان.

امتیاز	نوع وظیفه یا کارکرد
۱	کدخدا (یا انجمن ده)
۲	شهرداری (یا انجمن شهر)
۳	دهداری
۴	بخشداری
۵	فرمانداری
۶	استانداری

امکانات حمل و نقل مسافر و امتیاز نسبی آنها براساس کارکردشان.

امتیاز	نوع وظیفه یا کارکرد
۱	پارکینگ یا توقفگاه اتوبوس، سرویس های بین روستایی و بین روستا و شهر
۲	ایستگاه راه آهن
۳	فرودگاه درجه دو
۴	فرودگاه درجه یک
۵	فرودگاه بین المللی

امکانات پستی و مخابراتی و امتیاز نسبی آنها براساس کارکردشان.

امتیاز	نوع وظیفه یا کارکرد
۱	صندوق پست
۲	باجه پست
۳	اداره پست
۴	تلگراف
۵	تلفن راه دور

روستاها و امتیازات مربوط هر روستا به تفکیک نوع تأسیسات موجود در دهستان خوروش رستم جنوبی.

ردیف	نام روستا	دبستان	مدرسه راهنمایی	دبیرستان	مرکز بهداشتی	خانه بهداشت	دفتر مخابرات	جمع
۱	برندق	۱۲	۸	-	۳	-	۴	۲۷
۲	ن ساز	۸	۴	-	-	۲	۴	۱۸
۳	نمھیل	۴	-	-	-	۲	-	۶
۴	چنارلق	۸	-	-	-	۲	-	۱۰
۵	صفرآباد	۴	-	-	-	-	-	۴
۶	نوده	۴	-	-	-	-	-	۴
۷	سجھرود	۸	-	-	-	۲	-	۱۰
۸	زاویه جعفرآباد	۴	-	-	-	-	-	۴
۹	طوستان	۴	-	-	-	-	-	۴
۱۰	آھو	۴	-	-	-	-	-	۴
۱۱	ویو	۴	-	-	-	-	-	۴
۱۲	سفیدآب	۴	-	-	-	-	-	۴
۱۳	کھرنق	۴	-	-	-	-	-	۴
۱۴	آق سو	۴	-	-	-	-	-	۴
۱۵	گلوچه	۴	-	-	-	-	-	۴
۱۶	قشلاق برندق	۴	-	-	-	-	-	۴
۱۷	پیشگمان	۴	-	-	-	-	-	۴
۱۸	غیاث آباد	۴	-	-	-	-	-	۴
۱۹	از ناوسر	۴	-	-	-	-	-	۴

روستا و تعداد تأسیسات خدماتی موجود در دهستان خوروش رستم جنوبی.

ردیف	نام روستا	دبستان	مدرسه راهنمایی	دبیرستان	مرکز بهداشتی	خانه بهداشت	دفتر مخابرات
۱	برندق	۴	۲	-	۱	-	۱
۲	ن ساز	۲	۱	-	-	۱	۱
۳	نمھیل	۱	-	-	-	۱	-
۴	چنارلق	۲	-	-	-	۱	-
۵	صفرآباد	۱	-	-	-	-	-
۶	نوده	۱	-	-	-	-	-
۷	سجھرود	۲	-	-	-	۱	-
۸	زاویه جعفرآباد	۱	-	-	-	-	-
۹	طوستان	۱	-	-	-	-	-
۱۰	آھو	۱	-	-	-	-	-
۱۱	ویو	۱	-	-	-	-	-
۱۲	سفیدآب	۱	-	-	-	-	-
۱۳	کھرنق	۱	-	-	-	-	-
۱۴	آق سو	۱	-	-	-	-	-
۱۵	گلوچه	۱	-	-	-	-	-
۱۶	قشلاق برندق	۱	-	-	-	-	-
۱۷	پیشگمان	۱	-	-	-	-	-
۱۸	غیاث آباد	۱	-	-	-	-	-
۱۹	از ناوسر	۱	-	-	-	-	-

محاسن روش کارکردی

با استفاده از این روش در نظام آینده يك منطقه از تأسیسات ، خدمات و کلیه امکانات بویژه ارتباطات و حمل و نقل موجود حداکثر استفاده انجام می شود.

معایب روش کارکردی

- اختیاری بودن ، دقیق نبودن امتیازات
- نسبی بودن امتیاز
- همگن نبودن واحد امتیاز
- ملاک بودن وضعیت موجود برای برنامه ریزی آینده
- بی توجهی یا کم توجهی به انسان
- برخورد موضعی

روشهای میزان قابلیت دسترسی مرکزی

میزان قابلیت دسترسی بودن يك مكان و كارکرد آن نسبت به
بقیه سیستم

شامل :

1. روش شماره 1

2. روش شماره 2

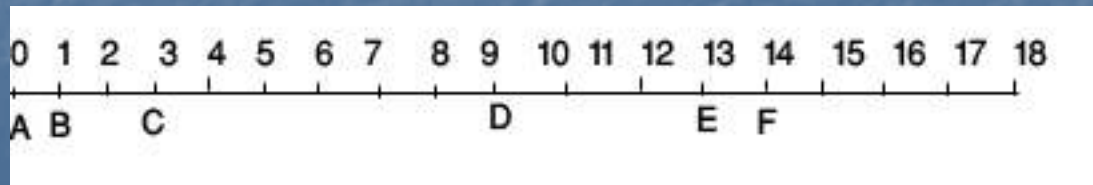
هر کدام محاسن معایبی دارند

امکان دسترسی به هریک از اجزاء شبکه ارتباطات.

امتیاز نسبی	نحوه قرار گرفتن یک مکان
۰	سر راه پیاده
۱	سر راه خاکی
۲	سر راه شوسه
۳	در تقاطع راههای شوسه
۴	سر راه آسفalte
۵	در تقاطع راه آسفalte
۶	سر راه اصلی کشور
۷	در تقاطع راههای اصلی کشور
۸	در تقاطع چندین راه اصلی کشور
۹	در تقاطع و اتصال راه آهن
۱۰	در تقاطع و اتصال راه آهن و هواپیما

تئوری اصل میانگین

- با يك مثال تشریح می شود (تانکر پخش نفت)
- مکانهای مورد نظر در کنار جاده در طول آن
- پس از هر بار باید تانکر به محل اول مراجعه سپس به مکان بعدی برود
- حرکت تانکر با هزینه همراه است
- با توجه به مجموع مسافت طی شده نقاط C و D حداقل فاصله

محل استقرار فاصله تا	A	B	C	D	E	F
A	۰	۱	۳	۹	۱۳	۱۴
B	۱	۰	۲	۸	۱۲	۱۳
C	۳	۲	۰	۶	۱۰	۱۱
D	۹	۸	۶	۰	۴	۵
E	۱۳	۱۲	۱۰	۴	۰	۱
F	۱۴	۱۳	۱۱	۵	۱	۰
جمع	۴۰	۳۶	۳۲	۳۲	۴۰	۴۴

تئوری رقابت مکانی در امتداد يك خط

نقش برنامه ریزی در مکانیابی بهینه را بیان نموده که چگونه
بایستی مکانیابی بهینه را خارج از منافع اشخاص ، با در
نظر گرفتن مصالح عمومی انجام داد.

خود آزمایی فصل هفتم

سوالات تستی

■ 1 - کدام روش مکانیابی بهینه است ؟

- الف- روش اقتصادی
- ب- روش تاکسونومی
- ج- روش برآورد میزان مهاجرت
- د- روش میزان قابلیت

■ 2- کدام مورد از محاسن کاربرد روش ساده جمعیت است ؟

- الف- سهولت در کاربرد آن
- ب- تناسب جمعیت با مکان آن
- ج- توزیع مناسب تاسیسات رفاهی و خدماتی
- د- جلوگیری از رشد جمعیتی آن

■ 3- کدام مورد هدف اصلی مکانیابی بهینه است ؟

الف- حداکثر استفاده از امکانات و سرمایه و توزیع عادلانه آن بین مردم

ب- ایجاد محیط زیست مناسب

ج- توزیع خدمات در بین قشرهای مختلف

د- پیاده کردن طرحها و برنامه های تهیه شده

■ 4- عدم توجه به تعداد جمعیت و ویژگیهای اقتصادی و اجتماعی

مکان مورد نظر از معایب کدام مورد زیر است؟

الف- روش میزان قابلیت دسترسی مرکزی

ب- روش جاذبه – پتانسیل

ج- روش کارکردی

د- روش ساده جمعیت

- 5- در کدام روش جهت تعیین مکان بهینه در برنامه ریزی ، انسان مطرح نمی باشد ؟
- الف- روش مرکز ثقل جمعیت
- ب- روش کارکردی
- ج- جاذبه پتانسیل
- د- روش میزان قابلیت

■ 6- با توجه به تئوری رقابت مکانی در امتداد یک خط کدام مورد زیر در مکانیابی بیشتر مورد توجه است؟

الف- مصالح عمومی ب- منافع اشخاص

ج- توجه به مساله مرکزیت

د- ملاک قراردان وضع موجود برای برنامه ریزی

■ 7- در بررسی روشهای مکان یابی بهینه پیچیده ترین روش کدام است ؟

ب- میزان قابلیت

الف- مرکز ثقل جمعیت

د- روشهای کارکردی

ج- جاذبه پتانسیل

■ 8- مهمترین ضعف روش کارکردی برای تعیین مکان یابی
بهینه چیست ؟

الف- کم توجهی انسان

ب- پیچیدگی محاسبات

ج- مطلق بودن امتیازات

د- فراوانی ملاکها

■ 9- در کدامیک از روشهای تعیین مکان بهینه ، تاسیسات و خدمات مختلف در هر رشته براساس خدماتی که به مردم منطقه ارائه می دهند یک روش ورتبه مشخص قایل می شوند؟

الف- روش کارکردی

ب- روش مرکز ثقل جمعیت

ج- روش میزان قابلیت

د- روش جاذبه پتانسیل

سوالات تشریحی

1. تقسیم بندی روشهای مکان یابی بهینه را از لحاظ ساده و پیچیده بودن نوشته و یکی از این موارد را به دلخواه شرح و تحلیل نمایید.
2. محاسن کاربرد روش ساده جمعیت را شرح دهید.

پاسخ سوالات تستی

- 1-د
- 2- الف
- 3- الف
- 4- الف
- 5- ب
- 6- الف
- 7- ج
- 8- الف
- 9- الف

پاسخ سوالهای تشریحی

■ 1 - روشهای مکان یابی بهینه را می توان از لحاظ ساده و پیچیده بودن بشرح زیر تقسیم بندی نمود :

1 - روشهای جمعیتی شامل روش ساده جمعیت 2-
روش مرکز ثقل جمعیت 3- روشهای کارکردی

4- روشهای میزان قابلیت 5- جاذبه ، پتانسیل روشهای
میزان قابلیت دسترسی مرکزی : میزان قابلیت دسترسی
بودن یک مکان و کارکرد آن نسبت به بقیه سیستم ، در
مکان مورد نظر

■ 2 - اولین حسن این روش سهولت کاربرد آن است بدین معنی که با در دست داشتن اندازه جمعیت یک منطقه می توان آنها را به ترتیب تقدم مشخص نمود، مکان بهینه را انتخاب کرده اولویت اجرای پروژهها رامعین نمود این روش ساده ترین وامکان پذیرترین روشی است که می توان برای تعیین مکان بهینه از آن استفاده کرد.

پایان

پاییز 1385

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com